

Mijn kind ... ons kind!

Preventiegids
Internationale kinderontvoering

België

Een uitgave van: Child Focus, Houba - de Strooperlaan 292 - B-1020 Brussel

Auteur: Hilde Demarré

Verantwoordelijke uitgever: Kristine Kloeck, Algemeen Directeur

Lay-out en vormgeving: inextremis.be, Daniel Cornelis

Druk: Impresor

Vertaling: IGTV en BLS

Illustraties: Philip Paquet

Financiering: Europese Commissie - Specific Programme 'Civil Justice' JLS-CJ-2007-1-07.

Deze uitgave kan gratis worden gedownload van de website childfocus.be.

Deze uitgave is ook beschikbaar:

in het Frans onder de titel *Mon enfant... notre enfant ! Guide de prévention Enlèvement international d'enfants. Belgique*

en in het Engels onder de titel *My child... our child! Prevention guide International child abduction. Belgium.*

ISBN 9789077118177

D/2010/9519/01

NUR740

Juni 2010

Mijn kind ... ons kind!

Preventiegids
Internationale kinderontvoering

België

Iemand overtuigen om te blijven is makkelijker dan zijn vertrek te verhinderen.

(Baudouin Vanderhulst, ere-ambassadeur)

Voorwoord	9
1. Inleiding	13
2. Regelgeving	17
2.1 Begripsomschrijving	18
2.1.1 Burgerrechtelijke definitie internationale kinderontvoering (Art. 1, Kinderontvoeringsverdrag van Den Haag van 1980)	18
2.1.2 Strafrechtelijke definitie kinderontvoering (Art 431-432 SWB)	18
2.1.3 Preventie internationale kinderontvoering	18
2.2 Nationale regelgeving	19
2.2.1 Burgerrechtelijke bepalingen in verband met ouderlijke verantwoordelijkheid	19
2.2.1.1 Burgerlijke procedures wanneer ouders uit elkaar gaan	19
2.2.1.2 Burgerlijke procedures wanneer ouders niet uit elkaar gaan	20
2.2.2 Strafrechtelijke bepalingen	20
2.3 Internationale regelgeving	21
2.3.1 Verdrag van Den Haag van 25 oktober 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen, “Haags kinderontvoeringsverdrag”	21
2.3.2 Verordening (EG) nr. 2201/2003 , “Brussel II bis”	23
2.3.3 Bilaterale akkoorden	23
2.3.3.1 Bilateraal akkoord met Marokko	23
2.3.3.2 Bilateraal akkoord met Tunesië	24
3. Het fenomeen internationale kinderontvoering	25
3.1 De Belgische situatie in cijfers	26
3.1.1 Algemene gegevens	26
3.1.2 De ontvoerende ouder	27
3.1.3 De ontvoerde kinderen	28
3.1.4 De ontvoering	29
3.1.5 De terugkeer	30

3.2	Psychologische impact van internationale kinderontvoeringen	33
3.2.1	Inleiding	33
3.2.2	Psychologische impact voor kinderen	34
3.2.3	Psychologische impact voor ouders.	35
4.	Preventie	37
4.1	Angst versus reëel risico	38
4.1.1	Inleiding	38
4.1.2	Angst voor een internationale kinderontvoering	38
4.1.3	Reëel risico inschatten	39
4.1.3.1	Inleiding.	39
4.1.3.2	Crisis in de relatie/einde van de relatie.	41
4.1.3.3	Heimwee naar het land van herkomst	42
4.1.3.4	Verhuis naar het buitenland	43
4.1.3.4.1	Risico voor vervreemding van de achterblijvende ouder	43
4.1.3.4.2	Risico voor ontvoering door de ouder met hoofdzakelijk verblijf	44
4.1.3.5	Verstoorde familiale relaties	45
4.1.3.6	Financiële of materiële problemen.	46
4.2	Pro-actieve preventie maatregelen	46
4.2.1	Inleiding	46
4.2.2	Minnelijke schikking en bemiddeling	47
4.2.3	Beslissing om te verhuizen naar het buitenland	48
4.2.4	Erkenning van een Belgische beslissing in het buitenland.	49
4.3	Re-actieve preventie maatregelen	50
4.3.1	Inleiding	50
4.3.2	Verbod om het Belgisch grondgebied te verlaten	51
4.3.3	Bewaren van identiteitsdocumenten	52
4.3.4	Reisdocumenten.	52
4.3.4.1	Soorten reisdocumenten voor minderjarigen	52
4.3.4.2	Toestemming om te reizen	53
4.3.4.3	Grenscontroles	54
4.3.5	Waarborg	55
4.3.6	Beperken van het omgangsrecht.	56

5. Intervenanten	57
5.1 Het Federaal Aanspreekpunt “Internationale Kinderontvoering”	
Federale Overheidsdienst Justitie	58
5.1.1 Centrale Autoriteit	58
5.1.2 Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken	59
5.2 Gerechtelijke instanties en politiediensten	60
5.2.1 Gerechtelijke instanties	60
5.2.2 Politiediensten	60
5.3 Child Focus	61
5.4 Ouderverenigingen	61
5.4.1 SOS Rapt Parentaux	62
5.4.2 VZW BENJAMIN	62
5.4.3 Solidarité Rapt Parental	63
5.5 Flow charts	64
Bibliografie	68

Voorwoord

Scheiden is meestal ook lijden, en vaak is er een kind van de rekening.

Voor kinderen betrokken in een internationale ontvoering door een van de ouders, is de kans reëel dat zij hun recht op contact met de andere ouder een tijd lang en soms zelfs voorgoed zien verdampen. Half verweesd blijven ze achter. Voor de achterblijvende ouder is het kind uit het zicht verdwenen.

Child Focus, de Stichting voor vermiste en seksueel uitgebuite kinderen, stelt in al zijn acties het belang van het kind centraal. Van bij haar oprichting in 1998 hecht de stichting dan ook een bijzonder belang aan de behandeling van de vaak schrijnende dossiers inzake internationale kinderontvoering. Het gaat over bijna één op vier verdwijningszaken, zodat Child Focus doorheen de jaren een bijzondere expertise in de materie wist op te bouwen. Een samenwerkingsprotocol dat begin 2007 met de federale overheden Justitie en Buitenlandse Zaken op punt gesteld werd, bekrachtigt in deze onze brugfunctie tussen burger en overheid. Tussen ontvoerende en achterblijvende ouder nemen we steevast een neutrale en ‘bemiddelende’ positie in, met het recht van het kind op contact met de beide ouders als enige leidraad.

Na ruim tien jaar expertise was de tijd rijp om ook in onderzoek en preventieontwikkeling te investeren. We deden dankbaar beroep op Hilde Demarré, die als medewerkster van het eerste uur bij Child Focus de kennis en knowhow inzake internationale kinderontvoering nauwgezet ontwikkelde en bij concrete begeleidingen zorgzaam toepaste. Met grote gedrevenheid en dankzij fondsen van de Europese Commissie heeft zij het zgn. PICA – project (Prevention of international child abduction) opgestart, dat finaal resulteert in deze preventiegids voor professionelen. De gids is gebaseerd op voorafgaand onderzoek – uitgevoerd in samenwerking met de KULeuven en de Université Catholique de Louvain – naar het fenomeen van de internationale kinderontvoeringen in België in de jaren 2007-2008. Een gelijkaardige studie ondernomen door onze zusterorganisatie Kék Vonal, leidde eveneens tot de ontwikkeling van een preventiegids op maat van de Hongaarse samenlevingscontext.

Deze gids is bedoeld als werkinstrument voor professionelen die in hun dagelijkse praktijk met internationale kinderontvoering te maken hebben. Het zal hen helpen om een mogelijk risico op internationale kinderontvoering sneller te detecteren, een effectief risico beter in te schatten en de gepaste hulpverlening daadwerkelijk op te starten. In de toekomst wil Child Focus ook zelf meer investeren in een uitgebreidere dienstverlening aan ouders die een kinderontvoering vrezen.

De Federale overheden Justitie en Buitenlandse Zaken danken we voor hun medewerking aan het project: zij gaven toegang tot de administratieve dossiers en stelden hun know how ter beschikking. Finaal kwam er gelukkig ook een kleine financiële steun van Justitie bovenop, wat bijdroeg tot de fraaie uitgave van deze gids.

Thalia Kruger, die als onderzoekster een jaar lang aan Child Focus verbonden was, voerde de kwantitatieve en kwalitatieve studie uit waarop de gids gebaseerd is. Na een bijzonder fijne samenwerking zette zij een boeiende studie neer die voor het eerst een omvattend inzicht geeft in het fenomeen IKO.

Een bijzonder woord van dank gaat ook naar ere - ambassadeur Baudouin Vanderhulst, wiens kennis van zaken en inzet als “intermediair” onmisbaar waren voor een vlotte codering van de kwantitatieve dossiergegevens met respect voor de regelgeving inzake privacy.

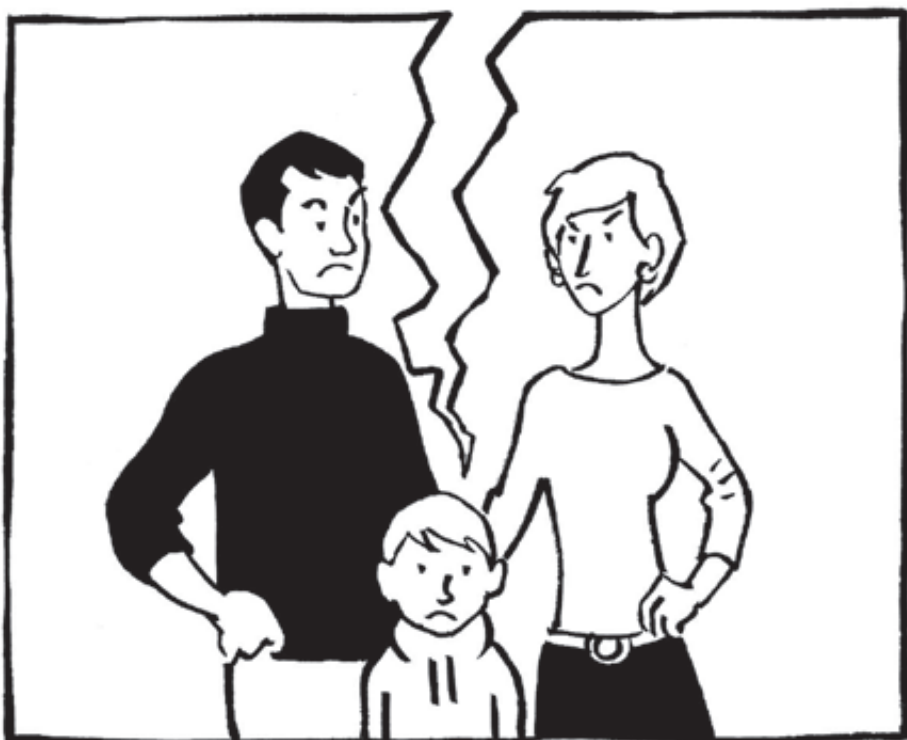
En tenslotte speelde het begeleidingscomité een actieve en stimulerende rol bij de ontwikkeling van dit zo noodzakelijke project. Daarom wil ik hen allen hier bij naam noemen en van harte danken voor hun deskundige bijdrage:

Hanne Claus (Consulente – Child Focus), Sabine De Bauw (Raadsheer – Hof van Beroep te Gent), Anne Leclercq (Substituut Procureur des Konings te Brussel), Julien Magotteaux (Adviseur – Staatssecretariaat voor Begroting en Gezinsbeleid), Josiane Paul (Adviseur – Centrale Autoriteit voor wederzijdse rechtshulp in burgerlijke aangelegenheden, FOD Justitie), Salomé Petter (Attaché – FOD Buitenlandse Zaken), Baudouin Vanderhulst (ere-ambassadeur), Karin Verbist (Advocate), Silvia Pfeiff (Advocate), Kathleen Van Cauter (Advocate en bemiddelaar) en Vanessa Elskens (medewerkster CAW Vilvoorde), Thalia Kruger (onderzoekster – Child Focus), Ellen Stassart (Directeur R&P, Child Focus).

Child Focus rekt ook op hen om aan de gids een ruime bekendheid te geven in hun professionele netwerken, zodat we er samen in slagen internationale kinderontvoering waar mogelijk te voorkomen in het belang van het kind en het welzijn van het – gebroken – gezin.

Deze gids wil een blauwdruk zijn, die in andere EU-lidstaten als voorbeeld kan dienen en hopelijk zal bijdragen tot het verhogen van de rechtszekerheid voor alle burgers van de EU.

Kristine Kloeck
Algemeen Directeur

Een internationale kinderontvoering door een ouder is het resultaat van een geëscaleerd familiaal conflict, waarbij één van beide ouders eenzijdig beslist te verhuizen naar een ander land en hierbij zijn kind(eren) meeneemt.

De internationale dimensie binnen een familiaal conflict, zorgt niet alleen voor een uitvergroting van de conflictsituatie maar maakt het ook moeilijker een oplossing te vinden.

*“In een internationaal koppel leven is op zich geen probleem. Maar als de relatie stuk loopt kan dit feit de situatie wel verergeren.”
(getuigenis van een moeder wier kind werd ontvoerd)*

Sinds de jaren '80 werd een aantal internationale rechtsmiddelen gecreëerd die een oplossing moeten voorzien voor deze vaak traumatiserende ervaringen, zowel voor de betrokken kinderen als voor de achterblijvende en zelfs de ontvoerende ouder. Het kinderontvoeringsverdrag van Den Haag was het eerste en is nog steeds het belangrijkste internationale instrument. Het bepaalt dat wanneer een kind onrechtmatig werd overgebracht naar een ander land, de rechtbank in dit land een onmiddellijke terugkeer moet bevelen naar het land waar het kind zijn gewone verblijfplaats heeft. De bevoegde rechtbank van de gewone verblijfplaats is immers het best geplaatst om een uitspraak te doen over de verdeling van gezag tussen de ouders en over het verblijf van de kinderen.

Met de ontwikkeling van de derde pijler van de Europese Unie, werd de samenwerking op burgerrechtelijk vlak nog verrijkt. De Brussel II bis Verordening beoogt een automatische erkenning van gerechtelijke beslissingen betreffende ouderlijke verantwoordelijkheid, in alle lidstaten van de EU.

Deze mechanismen zijn allen bruikbare en goedbedoelde instrumenten van internationaal privaatrecht, die zeker hun doeltreffendheid hebben bewezen. Toch moeten de lidstaten erkennen dat de toepassing ervan in een internationale context vaak bijzonder lang duurt en de procedures voor de betrokken families pijnlijk en moeizaam blijven. Ondanks het kinderontvoeringsverdrag is er nog onvoldoende juridische, administratieve en gerechtelijke samenwerking tussen de lidstaten.

Daarenboven blijft de uitvoering van beslissingen, nadat een terugkeer werd bevolen door een rechtbank, één van de meest netelige problemen.

De verschillende actoren die actief zijn binnen het domein van de internationale kinderontvoeringen erkennen het belang van preventie van internationale kinderontvoeringen, niet in het minst de EU. De Europese Commissie besliste dan ook de ontwikkeling van deze preventiegids mee te financieren. De gids wil een instrument zijn voor professionelen die in hun dagelijkse activiteiten te maken krijgen met risicogezinnen.

We zijn er immers van overtuigd dat een gedegen preventiebeleid het aantal internationale kinderontvoeringen kan indijken. Hiervoor is het evenwel noodzakelijk dat het werkveld goed geïnformeerd is over de mogelijke én de meest wenselijke preventiemechanismen in elke individuele situatie.

Dit is niet vanzelfsprekend. Het werkveld van professionelen die mogelijks in aanraking komen met deze risicogezinnen is bijzonder breed. Het gaat onder meer om advocaten en notarissen, parketmagistraten en rechters, politiemensen, psychologen en therapeuten, sociaal werkers en gemeenteambtenaren.

“Advocaten dragen een verantwoordelijkheid in de preventie van internationale kinderontvoeringen. Ooit heb ik geweigerd een cliënt te helpen bij de unilaterale beslissing om met haar kinderen naar het buitenland te verhuizen. Door op die manier te reageren heb ik haar aangezet de wet te respecteren.” (getuigenis van een advocate, gespecialiseerd in internationale kinderontvoeringen)

In België blijft het fenomeen van de internationale kinderontvoeringen beperkt. Aan de basis van deze gids ligt een grootschalig kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar de Belgische situatie inzake internationale kinderontvoeringen. Voor het kwantitatief onderzoek, werden alle gekende dossiers van de jaren 2007 en 2008 in kaart gebracht bij de belangrijkste intervenanten: de FOD Justitie, zijnde de Belgische Centrale Autoriteit, de FOD Buitenlandse Zaken en Child Focus. De dossiers bij de gerechtelijke instanties werden niet opgenomen in deze studie. In totaal werden hiervoor 667 dossiers onderzocht over de beide jaren. Daartegenover staat dat in België in 2008 1.817.847 familiekeren met kinderen geteld werden. 687.299 (bijna 38%) daarvan waren eenoudergezinnen. In 2008 kende België 35.366 echtscheidingen.¹ In het licht van deze cijfers is het aantal internationale kinderontvoeringen beperkt en is het begrijpelijk dat professionelen die werken met familiale conflictsituaties, niet veelvuldig in aanraking komen met internationale kinderontvoeringen en dus ook niet altijd weten hoe ze hierop gepast kunnen reageren.

“Toen ik de politie op voorhand waarschuwde, zeiden ze mij dat ze niks konden doen zolang hij niet vertrokken is. En toen hij vertrokken was zeiden ze mij: “we kunnen niks doen, hij is vertrokken, we kunnen niks doen in de Perzische Golf.” (getuigenis van een moeder, wier kind werd ontvoerd)

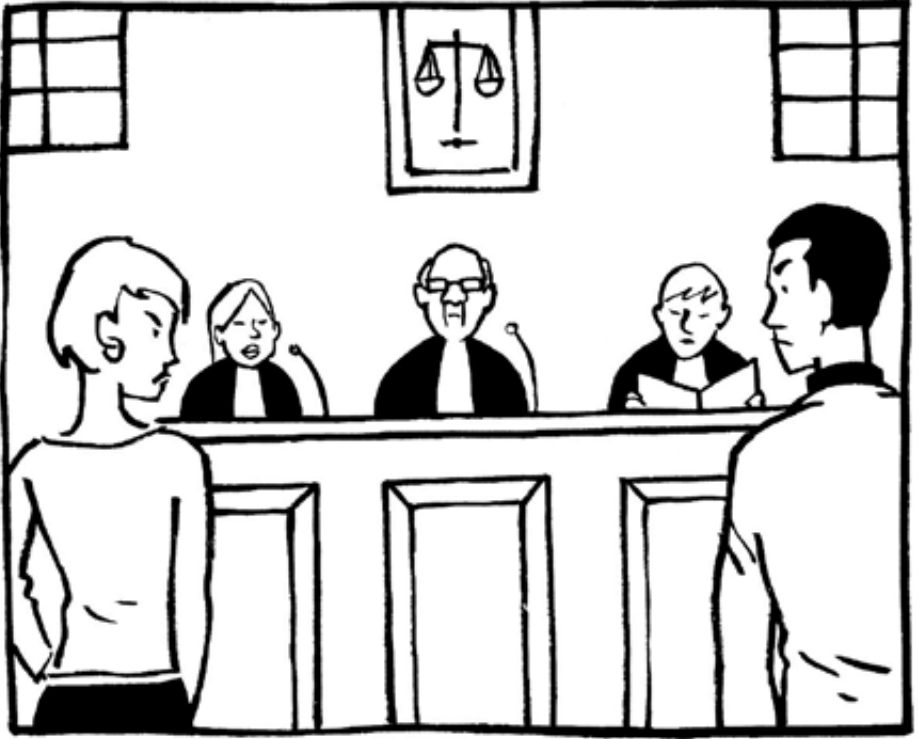
De gids beschrijft de problematiek van internationale kinderontvoeringen in België, de intervenanten naar wie kan doorverwezen worden en de preventiemechanismen die kunnen ingezet worden om een ontvoering te voorkomen. Hiermee wil de gids tegemoet komen aan professionelen die concrete vragen hebben over deze materie

¹ Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het Rijksregister.

en hen op weg helpen in het behandelen van hun individuele dossiers. De informatie in deze gids is niet steeds volledig, maar bevat tal van verwijzingen naar aanvullende documenten en wetteksten.

De opbouw van de gids wil ertoe bijdragen dat dit een werkbaar en consulteerbaar instrument wordt in de dagelijkse praktijk van professionals die werken met risicogezinnen. In eerste instantie wordt het fenomeen van de internationale kinderontvoering uitgelegd, vanuit zowel juridisch, academisch als psychologisch oogpunt. In tweede instantie wordt de preventie toegelicht, met hierin begrepen een aantal zeer concrete preventiemechanismen. Tot slot worden de intervenanten opgelijst, die u kunnen helpen in geval van concrete vragen of problemen en die ouders kunnen begeleiden in geval van een internationale kinderontvoering. Voor een juiste doorverwijzing werden een aantal flow charts ingevoegd.

Voor een vlotte lezing gebruiken we steeds het mannelijk voorzetsel wanneer we spreken over een ouder. We bedoelen hiermee zowel de moeder als de vader.

2.1 Begripsomschrijving

2.1.1 Burgerrechtelijke definitie internationale kinderontvoering (Art. 1, Kinderontvoeringsverdrag van Den Haag van 1980)

Het overbrengen of niet terugbrengen van een kind wordt beschouwd als ongeoorloofd indien het gezagsrecht aan de achtergebleven ouder werd toegekend door de staat waar het kind onmiddellijk voor zijn overbrenging, zijn rechtmatige verblijfplaats had. Dit recht moet ook effectief uitgeoefend zijn net voor het overbrengen of niet terugbrengen.

Het gezagsrecht kan toegekend zijn door een rechterlijke beslissing (vonnis, voorlopige maatregel, arrest, ...) maar ook door een toekenning van rechtswege of een administratieve beslissing die rechtskracht heeft in deze staat.

2.1.2 Strafrechtelijke definitie kinderontvoering (Art 431-432 SWB)

Artikel 431 bestraft het misdrijf dat erin bestaat een minderjarige beneden de leeftijd van twaalf jaar niet af te geven aan de personen die het recht hebben hem op te eisen.

Artikel 432 bestraft de vader of moeder die het minderjarige kind onttrekt of poogt te onttrekken aan de bewaring van de personen aan wie de bevoegde overheid het heeft toevertrouwd, die het niet afgeeft aan degenen die het recht hebben het op te eisen of die het, zelfs met zijn toestemming, ontvoert of doet ontvoeren.

Indien de schuldige deze minderjarige buiten het grondgebied van het Koninkrijk vasthoudt, wordt hij gestraft met een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar en/of een geldboete. Indien de schuldige (geheel of ten dele) is ontzet uit de ouderlijke macht, dan is de gevangenisstraf minstens drie jaar.

2.1.3 Preventie internationale kinderontvoering

Het voorkomen of het beletten van de inbreuk die erin bestaat het recht op persoonlijk contact of omgangsrecht van één van beide (wettelijke) ouders, niet te respecteren.

2.2 Nationale regelgeving

2.2.1 Burgerrechtelijke bepalingen in verband met ouderlijke verantwoordelijkheid

2.2.1.1 Burgerlijke procedures wanneer ouders uit elkaar gaan

Volgens Belgisch recht is het **ouderlijk gezag** gedeeld wanneer er geen rechterlijke beslissing is over de kinderen. Dit wil zeggen dat ouders verondersteld zijn samen te beslissen over alle aangelegenheden van de zorg en de opvoeding van hun kinderen. Na een rechterlijke beslissing kan het ouderlijk gezag gedeeld (gezagsco-ouderschap) of exclusief zijn. In de meeste gevallen blijft het ouderlijk gezag, ook na een breuk tussen de ouders, gedeeld. Bij exclusief ouderlijk gezag wordt één ouder aangesteld om deze beslissingen alleen te nemen. De andere ouder behoudt een informatierecht. Redenen hiervoor kunnen zijn dat één ouder niet in staat is beslissingen over de kinderen te nemen of dat het conflict tussen de ouders zo geëscaleerd is dat het onmogelijk is geworden nog gezamenlijke beslissingen te nemen.

Een rechtbank kan zich ook uitspreken over het **verblijf** van de kinderen. Meestal zal de rechtbank bij een scheiding een regeling voorzien om het verblijf van de kinderen te verdelen tussen beide ouders. Wanneer het ouderlijk gezag na de scheiding gedeeld blijft, spreekt men van hoofdzakelijk en secundair verblijf. Wanneer de kinderen evenveel tijd doorbrengen bij beide ouders, spreekt men van een gelijkmatig verdeelde verblijfsregeling. Indien één ouder het exclusief ouderlijk gezag heeft, heeft de andere een recht op persoonlijk contact of een omgangsrecht. Daarnaast heeft deze ouder ook een informatierecht met betrekking tot de beslissingen over de opvoeding die door de andere ouder worden genomen.

Meestal wordt in een vonnis opgenomen bij welke ouder een kind zal ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters en bij welke ouder het zijn secundair verblijf zal hebben.

In een preventiedossier kan het van belang zijn dat niet enkel de ouder wordt vermeld bij wie het kind zal ingeschreven zijn in het bevolkingsregister, maar dat ook het adres gespecificeerd wordt. Op die manier kan onmiddellijk opgetreden worden wanneer een ouder met zijn kind naar het buitenland verhuist of wil verhuizen, ook al gebeurt dit terwijl het kind volgens het vonnis bij hem mag verblijven.

2.2.1.2 Burgerlijke procedures wanneer ouders niet uit elkaar gaan

Indien er onenigheid is tussen de ouders over een bepaald aspect van de opvoeding van het kind (bv. een bezoek aan familie in het buitenland), kan aan de rechtbank gevraagd worden een beslissing ter zake te nemen. Indien de ouders gehuwd of wettelijk samenwonend zijn, kan dit bij de vrederechter, indien ze feitelijk samenwonen gebeurt dit bij de jeugdrechter. Deze rechter kan een beslissingsrecht aangaande één aspect van de opvoeding aan één ouder toewijzen, zonder dat de ouders scheiden of uit elkaar gaan.

In kortgeding kunnen ook altijd dringende en voorlopige maatregelen worden gevraagd.

Daarenboven kan de rechtbank ook een onderling akkoord tussen de ouders homologeren.

Dit kan een belangrijk preventief instrument zijn, omdat enkel een rechterlijke beslissing afdwingbaar is op het moment dat een ontvoering in extremis moet vermeden worden.

2.2.2 Strafrechtelijke bepalingen²

Indien een kind na de ontvoering onvindbaar blijkt, of indien er een ernstige vrees is voor de fysieke of psychische integriteit van het kind, kan de achterblijvende ouder overwegen een klacht in te dienen wegens ontvoering. Hiervoor is het noodzakelijk dat de achterblijvende ouder een rechterlijke beslissing heeft betreffende het ouderlijk gezag en de verblijfs- of omgangsregeling en dat deze beslissing niet wordt gerespecteerd.

Wanneer een ouder aangifte doet van ontvoering kan hij, indien hij dit wenst, een klacht met burgerlijke partijstelling indienen bij de onderzoeksrechter. Dit laat de ouder toe zelf geïnformeerd te blijven over het lopende onderzoek. Er is wel een kostprijs verbonden aan deze burgerlijke partijstelling. Wanneer het dossier wordt doorgestuurd naar de rechtbank, laat de burgerlijke partijstelling toe een derde partij te worden in de procedure en een schadeherstel te bekomen.³

Het is doorgaans in het belang van alle partijen dat vader en moeder samen een oplossing kunnen vinden voor hun probleem. Soms gebeurt het dat, tijdens

² Definitie onder 2.1.2.

³ Meer informatie over de burgerlijke partijstelling kan bekomen worden op de volgende site:
http://www.just.fgov.be/img_justice/publications/pdf/8.pdf.

de procedure, een ontvoerende en/of achterblijvende ouder voornamelijk tot een minnelijke schikking wenst te komen. Het is belangrijk om ouders te blijven motiveren om indien mogelijk samen een oplossing te zoeken, ook al loopt er reeds een strafrechtelijke procedure.

2.3 Internationale regelgeving

2.3.1 Verdrag van Den Haag van 25 oktober 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen, “Haags kinderontvoeringsverdrag”⁴

Dit Verdrag voorziet in de onmiddellijke terugkeer van kinderen die ongeoorloofd zijn overgebracht of worden vastgehouden in een verdragsluitende staat.⁵ Het biedt dus een oplossing wanneer een internationale kinderontvoering zich voordoet.

Daarnaast wil het Verdrag een belangrijk preventie-instrument zijn en dit was ook de expliciete bedoeling van de grondleggers⁶ ervan. Maar dit en andere internationale instrumenten rond internationale kinderontvoeringen kunnen enkel effectief zijn als preventie-instrument, indien ze efficiënt worden toegepast en goed gekend zijn door de bevolking in de verschillende lidstaten. Wanneer een ouder van plan is zonder akkoord van de andere ouder met de kind(eren) te verhuizen naar een ander verdragsland, zal deze ouder minder geneigd zijn dit te doen wanneer hij of zij op de hoogte is van het bestaan en de werking van het verdrag. De ouder die weet dat de onmiddellijke terugkeer kan gevraagd worden, zal geneigd zijn voorafgaandelijk toestemming te vragen voor deze verhuis naar het buitenland, aan de andere ouder of desnoods aan de rechter.

De onmiddellijke terugkeer kan gevraagd worden voor kinderen beneden de 16 jaar die voor de overbrenging hun verblijfplaats hadden in België en werden overgebracht naar een verdragsluitende staat. De verblijfplaats van het kind is dus doorslaggevend, niet de nationaliteit van ouders of kinderen.

De ouder die (alleen of gezamenlijk) het hoederecht uitoefent, of de instelling waaraan het kind is toevertrouwd, kan de aanvraag tot terugkeer indienen. De term ‘hoederecht’ wordt in ons rechtssysteem niet meer gebruikt maar toch blijft hij voor veel niet-juristen verwijzen naar de persoon bij wie het kind woont na een scheiding. Binnen de internationale context van dit Verdrag heeft de

⁴ Volledige tekst van het verdrag is terug te vinden op www.hcch.net.

⁵ Een geactualiseerde lijst van de verdragsluitende staten is terug te vinden op www.hcch.net. Voor de toetredende staten is het belangrijk na te gaan of België verklaard heeft de toetredende staat te aanvaarden.

⁶ De staten die ten tijde van haar Veertiende Zitting lid waren van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht.

term ‘hoederecht’ evenwel een bredere betekenis vergelijkbaar met wat in ons rechtssysteem ‘ouderlijk gezag’ of ‘ouderlijke verantwoordelijkheid’ heet.⁷ Met andere woorden, ook wanneer er geen rechterlijke beslissing bestaat over het gezag over de kinderen of wanneer dit ouderlijk gezag gedeeld is volgens een rechterlijke beslissing is een achterblijvende ouder gerechtigd de terugkeer van zijn kind aan te vragen op basis van het Haags kinderontvoeringsverdrag.

Meestal gebeurt de aanvraag via de Belgische Centrale Autoriteit⁸, maar dit is niet noodzakelijk. Wanneer men weet waar het kind verblijft kan een ouder zich ook richten tot de Centrale Autoriteit van het land waarnaar het kind is overgebracht, of zelfs rechtstreeks tot de bevoegde rechtbank in dit land. In dat geval kan de ouder evenwel geen beroep doen op de expertise en hulp van de Belgische Centrale Autoriteit.

Een achterblijvende ouder heeft er belang bij om snel een verzoek tot terugkeer in te dienen. Wanneer een verzoek wordt ingediend na een jaar of meer na de overbrenging, kan de rechter rekening houden met de integratie van het kind in zijn nieuwe omgeving en kan om deze reden de terugkeer worden geweigerd.

Naast deze weigeringsgrond zijn er binnen het Verdrag nog een aantal andere vastgelegd. Deze zijn:

- de achterblijvende ouder heeft na de overbrenging of niet-terugkeer van het kind toegestemd of berust in de situatie;
- er bestaat een ernstig risico dat het kind bij terugkeer lichamelijk of geestelijk gevaar loopt of door zijn terugkeer in een ondraaglijke toestand wordt gebracht;
- het kind verzet zich tegen de terugkeer en heeft een voldoende leeftijd of maturiteit bereikt.⁹

Tenslotte kan het Verdrag ook worden aangewend voor situaties waarin een grensoverschrijdend bezoekrecht niet wordt gerespecteerd. Omdat het Verdrag in dergelijke gevallen zeer vaag blijft¹⁰, kan de manier waarop dit artikel wordt toegepast in de verdragsluitende staten sterk verschillen.

7 Art.5 definieert hoederecht als het recht dat betrekking heeft op de zorg voor de persoon van het kind, en in het bijzonder het recht over zijn verblijfplaats te beslissen.

8 Meer informatie over de Centrale Autoriteit is terug te vinden in hoofdstuk 5.1.1.

9 Deze leeftijd kan sterk variëren van lidstaat tot lidstaat.

10 Art.21 §2 De Centrale Autoriteiten zijn verplicht tot samenwerking, ten einde te verzekeren dat het omgangsrecht op vreedzame wijze kan worden uitgeoefend en de voorwaarden voor de uitoefening van dit recht worden nageleefd, en om alle bestaande belemmeringen met betrekking tot de uitoefening van dit recht zoveel mogelijk weg te nemen. De Centrale Autoriteiten kunnen hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van derden, een gerechtelijke procedure instellen of bevorderen, tot het regelen of beschermen van het omgangsrecht en de naleving van de voorwaarden waaraan de uitoefening van dit recht mocht zijn gebonden.

2.3.2 Verordening (EG) nr. 2201/2003, “Brussel II bis”¹¹

De Verordening Brussel II bis betreft de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en in zaken betreffende ouderlijke verantwoordelijkheid en trad in werking op 1 maart 2005. De Verordening is van toepassing in alle lidstaten van de Europese Unie, met uitzondering van Denemarken.

De Verordening behandelt zowel de problematiek van de internationale kinderontvoeringen als deze van het niet-respecteren van grensoverschrijdend bezoekrecht en is een aanvulling op het Verdrag van Den Haag van 25 oktober 1980.¹²

De Verordening bepaalt inzonderheid dat, wanneer een rechter van het land waarnaar het kind is overgebracht de terugkeer weigert, de uiteindelijke beslissing inzake het gezag – en bijgevolg inzake terugkeer moet worden genomen door een rechter van het land waar het kind voor zijn overbrenging zijn gewone verblijfplaats had.

Bovendien werd inzake het omgangsrecht een belangrijke vernieuwing ingevoerd, waardoor het onder bepaalde omstandigheden mogelijk is de beslissingen ter zake in de verschillende lidstaten van de EU onmiddellijk en zonder erkennings- en tenuitvoerleggingsprocedure toe te passen.

2.3.3 Bilaterale akkoorden¹³

2.3.3.1 Bilateraal akkoord met Marokko

Tussen Marokko en België bestaat sinds 1981 een protocolakkoord dat een gemengde raadgevende commissie in burgerlijke zaken instelt¹⁴. De commissie is bevoegd om kennis te nemen van individuele gevallen met betrekking tot betwistingen over de staat van personen, inzonderheid wat het gezags- en verblijfsrecht betreft.

Wanneer een ouder dus het slachtoffer is van een ontvoering van zijn kinderen naar Marokko of wanneer hij het recht op persoonlijk contact niet kan uitoefenen, kan hij zich richten tot de FOD Justitie. Deze zal het Marokkaanse ministerie van Justitie contacteren met het oog op een minnelijke schikking.

11 De volledige tekst is terug te vinden op <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:160:0019:0036:NL:PDF>

12 Voor de toepassing van deze Verordening: Vademecum voor de toepassing van de nieuwe verordening “Brussel II” of via www.europa.eu.int/civiljustice.

13 De integrale tekst van beide akkoorden is terug te vinden op de website van de FOD Justitie, in de rubriek Internationale kinderontvoeringen, onder ‘Justitie van A tot Z’.

14 Overeenkomst tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk Marokko van 30 april 1981 betreffende de wederzijdse rechtshulp in burgerlijke zaken, handelszaken en bestuurszaken, alsmede inzake juridische informatie.

Indien er geen minnelijke schikking kan worden gevonden, kan de ouder overwegen het gerecht in te schakelen. Indien hij onvermogen is kan de ouder rechtsbijstand krijgen.

Indien een terugkeer onmogelijk blijkt, kan de FOD Justitie samen met het Marokkaanse ministerie van Justitie helpen om te voorkomen dat de affectieve relaties tussen de verzoekende ouder en kind verbroken worden.

Op 9 maart 2010 ratificeerde Marokko het Haags kinderontvoeringsverdrag. Indien/wanneer België de toetreding van Marokko accepteert, zal dit bilateraal akkoord wellicht in onbruik raken voor internationale kinderontvoeringen.

2.3.3.2 Bilateraal akkoord met Tunesië

Sinds april 1989 zijn België en Tunesië gebonden door een protocolakkoord houdende de instelling van een gemengde raadgevende commissie in burgerlijke zaken.

De inhoud hiervan is bijna identiek aan die van het Protocolakkoord met Marokko, zeker voor wat betreft de toepassing in het kader van een internationale kinderontvoering.

3

Het fenomeen internationale kinderontvoering

3.1 De Belgische situatie in cijfers

Ter voorbereiding van deze gids voerde Child Focus in 2009 een grootschalig kwantitatief en kwalitatief onderzoek uit naar internationale kinderontvoeringen in België.¹⁵ Dit is het eerste onderzoek dat de problematiek in België in kaart brengt. De bedoeling van deze studie was een zo goed mogelijk beeld te krijgen van het fenomeen. De sociomorfologie van de betrokken gezinnen werd in kaart gebracht en de toepassing van de procedures werd onderzocht. Daarnaast werd ook getracht de psychosociale aspecten van internationale kinderontvoeringen te belichten.

Hierna worden de resultaten van dit onderzoek kort toegelicht.

3.1.1 Algemene gegevens

Voor het kwantitatief onderzoek werden meer dan 700 dossiers onderzocht. Het gaat om de dossiers internationale kinderontvoering behandeld door de FOD Justitie die optreedt als de Centrale Autoriteit voor internationale kinderontvoeringen, de FOD Buitenlandse Zaken en Child Focus. Alle dossiers die in behandeling waren gedurende de jaren 2007 en 2008 werden ter hand genomen. Hiervan werden uiteindelijk 667 dossiers voor dit onderzoek weerhouden omdat enkel deze voldeden aan de definitie van een internationale kinderontvoering. De weerhouden dossiers werden gecodeerd in een lijst van 89 variabelen die informatie verschaffen over het profiel van de ontvoerende ouder, de achterblijvende ouder en de ontvoerde kinderen, de familiale situatie, de ontvoering zelf en de procedures tot terugkeer en na terugkeer. Dit onderzoek geeft ons dus een beeld van het fenomeen internationale kinderontvoering in België aangezien alle dossiers van de drie belangrijkste intervenanten die zich met deze problematiek bezighouden werden benut. Daarnaast zijn de gerechtelijke instanties een belangrijke actor in deze materie. Maar deze hebben nog geen centraal databeheer, zodat het jammer genoeg niet mogelijk was ook hun dossiers in dit onderzoek te verwerken.¹⁶

In 612 van de 667 opgenomen dossiers, was sprake van een ongeoorloofde overbrenging van één land naar een ander land. In de andere gevallen ging het om het niet respecteren van grensoverschrijdend omgangsrecht. Hierbij was de overbrenging van het kind naar een ander land niet ongeoorloofd maar kon de achterblijvende ouder door deze overbrenging zijn omgangsrecht niet langer uitoefenen.

¹⁵ De resultaten van dit onderzoek zijn terug te vinden op www.childfocus.be

¹⁶ De gerechtelijke wereld werd in het onderzoek en in de creatie van deze gids betrokken door hun actieve bijdrage als lid van het begeleidingscomité. Professionelen van de gerechtelijke instanties werden eveneens geïnterviewd in het kader van het kwalitatieve onderzoek.

In 76% van de onderzochte dossiers ging het om een ontvoering vanuit België naar het buitenland. In de resterende dossiers ging het om kinderen die vanuit een ander land naar België (20%) of vanuit een ander land naar een ander land (4%) werden ontvoerd. Deze laatste dossiers worden normalerwijze niet door de Belgische autoriteiten behandeld maar uitzonderlijk werden ze toch geopend bv. omdat het kind gedurende een beperkte tijd in België verbleef, omdat het met de ontvoerende ouder door België reisde of omdat het vermoeden bestond dat het kind zich in België bevond.

Een opvallende vaststelling is dat er veel meer ontvoeringen geregistreerd werden *vanuit* België dan *naar* België. De oorzaak is gedeeltelijk terug te vinden in het gebruikte bronnenmateriaal. Enkel de FOD Justitie wordt geregeld geconfronteerd met kinderonvoeringen naar België. De FOD Buitenlandse Zaken behandelt uitsluitend ontvoeringen vanuit België naar een ander land en Child Focus, een Stichting die voornamelijk bij de Belgische bevolking goed bekend is, telt in zijn case load ook weinig ontvoeringen naar België. Wellicht zullen de gerechtelijke instanties het grootste aandeel inkomende ontvoeringszaken behandelen maar deze werden niet opgenomen in dit onderzoek. De onderzoeksresultaten geven op dit vlak mogelijk een wat vertekend beeld van de werkelijkheid.

Ook bij de dossiers betreffende grensoverschrijdend omgangsrecht is eenzelfde tendens waar te nemen. In 49 gevallen bevonden de kinderen zich in het buitenland, slechts in 8 gevallen waren de kinderen in België.

3.1.2 De ontvoerende ouder

Wanneer we kijken naar de ontvoerende ouder stellen we een overwicht van ontvoerende moeders vast. In meer dan 65% van de dossiers was het de moeder die de kinderen ontvoerde, terwijl de vader slechts in ruim 33% van de gevallen de ontvoerder was. In 1,5% van de gevallen werden de kinderen ontvoerd door een grootouder of een ander familielid of zelfs een 'derde' (bv. stiefvader of meter).

Opvallend hierbij is dat moeders die hun kind ontvoeren doorgaans een hoofdzakelijk of gezamenlijk verblijfsrecht over het kind uitoefenen. In bijna 90% van de gevallen verbleven de kinderen minstens 50% van de tijd bij hun ontvoerende moeder. Wanneer vaders ontvoeren, verblijven de kinderen veel vaker niet bij hem. In de helft van de gevallen waarbij een vader zijn kinderen ontvoerde, verbleven de kinderen niet bij hem.

Algemeen genomen werd een kind in 79,2% van de gevallen ontvoerd door de 'primary caretaker'. Dit is de persoon die in eerste instantie voor het kind zorgt.¹⁷ De gangbare hypothese dat ouders hun kinderen ontvoeren omdat ze er geen of nauwelijks nog contact mee kunnen hebben, wordt dus niet bevestigd. Deze vaststelling is trouwens in lijn met bestaand internationaal onderzoek¹⁸. Daarenboven was het aandeel ontvoerende moeders groter wanneer het koppel nog steeds samen was (getrouwd of wettelijk of feitelijk samenwonend). Na een echt- of feitelijke scheiding was hun relatief aandeel in de groep 'ontvoerende ouder' kleiner, hoewel zij ook dan in de meerderheid bleven.

Een opvallende vaststelling is dat er een verband bestaat tussen de bestemming en het geslacht van de ontvoerende ouder. Gemiddeld genomen was de ontvoerende ouder in ontvoeringen vanuit België in bijna 62% van de gevallen de moeder. Dit percentage steeg tot bijna 68% voor ontvoeringen naar een ander EU-land en tot 77% naar Azië. Bij een ontvoering naar Noord-Afrika was evenwel de vader in ruim 58% van de gevallen de ontvoerende ouder, alsook bij ontvoeringen naar Centraal-Afrika (57%). Wanneer een kind ontvoerd werd naar het Midden-Oosten was dit zelfs in 80% van de gevallen door de vader.

Het is bijzonder moeilijk om conclusies te trekken uit de gegevens die verzameld werden rond de nationaliteit van de ontvoerende ouder. Er werden meer dan 100 verschillende nationaliteiten opgetekend. De enige significante vaststelling hierbij is dat 17% van de ontvoerende ouders minimum een dubbele nationaliteit bezat. We gaan ervan uit dat dit cijfer in realiteit nog hoger ligt omdat de Belgische overheden niet altijd geïnformeerd zijn over andere nationaliteiten van hun onderdanen. Ook de achterblijvende ouder bezat in 11% van de gevallen minimum een dubbele nationaliteit. Het was jammer genoeg niet mogelijk om informatie te verzamelen over de herkomst van de ouders.

3.1.3 De ontvoerde kinderen

Wanneer men kijkt naar de gemiddelde leeftijd van kinderen die het slachtoffer werden van een internationale kinderontvoering, valt op dat deze vrij laag was. De helft van de ontvoerde kinderen was 6 jaar of jonger en meer dan 80% was 10 jaar of jonger.

Daarenboven kwamen kinderontvoeringen voornamelijk voor in kleine gezinnen.

17 Deze cijfers zijn gebaseerd op administratieve data. Het is dus mogelijk dat de werkelijke situatie verschilt van de gekende gegevens, omdat gezinsdynamieken soms moeilijk af te leiden zijn uit een administratief dossier.

18 Lowe, N, Armstrong, S., Mathias, S., A Statistical Analysis of Applications made in 1999 under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Family Law, 2001.

In 60% van de gevallen was er slechts één kind in het gezin en in meer dan 26% waren er twee kinderen. Doorgaans ontvoerde een ouder al zijn kinderen samen. Slechts in 9% van de gevallen werden niet alle kinderen uit het gezin ontvoerd.

Meisjes en jongens werden ongeveer even vaak ontvoerd.

Minstens 30% van de ontvoerde kinderen had een dubbele nationaliteit. Dit percentage lag dus hoger dan dat van de ontvoerende ouder. Deze vaststelling benadrukt het belang om in preventiedossiers voldoende aandacht te besteden aan de problematiek van de aanvragen van meerdere identiteitsdocumenten en reispassen.

Een hypothese was dat ouders hun kinderen ontvoeren naar hun thuisland. Dit blijkt in 58% van de dossiers het geval, wat aantoont dat ook andere motieven belangrijk zijn wanneer een ouder beslist zijn kind te ontvoeren. De ouder gaat naar familie of vrienden in het buitenland of volgt een nieuwe partner. In sommige gevallen ontvlucht de ouder zijn verblijfplaats, bv. omwille van schulden en gaat hij niet zozeer naar een bepaald land, maar eerder weg van een land.

3.1.4 De ontvoering

Wanneer een kind ontvoerd werd vanuit België dan was dit in 52,7% van de gevallen naar een ander EU-land en nog eens 7,6% naar een ander Europees (niet EU-)land. 12,6% van de ontvoeringen vanuit België waren naar Noord-Afrika, 5,6% naar Azië, 5,4% naar het Midden-Oosten en 5% naar Latijns-Amerika. 3,9% van de ontvoeringen vanuit België gingen naar Noord-Amerika. Dit weerlegt het stereotiepe beeld van de ontvoering naar Noord-Afrikaanse landen.¹⁹

Betrof het een ontvoering naar België dan kwamen de kinderen in meer dan drie kwart van de gevallen uit een ander EU-land. In 7% van de gevallen kwamen deze kinderen uit Noord-Amerika en in 6% uit Noord-Afrika.²⁰ Ook hier kan men veronderstellen dat de resultaten vertekend zijn door het bronnenmateriaal omdat de ontvoeringen naar België voornamelijk werden teruggevonden bij de FOD Justitie²¹.

¹⁹ Andere werelddelen hadden een laag percentage

²⁰ Andere werelddelen hadden een laag percentage.

²¹ De FOD Buitenlandse Zaken behandelt de dossiers die buiten het toepassingsveld van de internationale instrumenten vallen en zij behandelen geen dossiers van ontvoeringen naar België.

Hoewel de cijfers niet de volledige populatie betreffen²² is het opvallend dat in meer dan de helft van de gevallen, kinderen tijdens de vakantieperiode werden ontvoerd. In 33% van de gevallen gebeurde de ontvoering gewoon tijdens de week en in bijna 15% van de gevallen in het weekend.

3.1.5 De terugkeer

Wanneer we bekijken hoe een kindertvoering werd opgelost, kunnen niet alle dossiers worden opgenomen in de analyse. Een groot aantal dossiers was nog niet afgesloten op het moment van de codering. Daarenboven handelde een aantal dossiers over omgangsrecht en was een terugkeer niet aan de orde. Tot slot kon niet in elk dossier informatie gevonden worden over de ontknoping van de ontvoering. Uiteindelijk bleven nog 369 zaken over voor deze analyse.

In 66% van deze zaken was er sprake van een terugkeer van de kinderen, **in 34%** was er geen terugkeer.

In 47% van de dossiers bracht een onderling akkoord tussen de ouders de oplossing, wat in ruim 85% van de gevallen voor een terugkeer zorgde. In de andere gevallen kwamen beide ouders overeen dat het kind niet hoefde terug te keren.

In 9% van de dossiers bracht een procedure in het kader van de Brussel II bis Verordening²³ de oplossing. In ruim 66% van deze dossiers betekende dit een terugkeer van de kinderen.

In 7,3% van de gevallen bracht een procedure in het kader van het Haags kindertvoeringsverdrag de oplossing. Dit betekende in ruim 70% van de gevallen de terugkeer van de kinderen.

In 12,5% van de dossiers zorgde een beslissing ten gronde voor de oplossing. Dit betekent dat een rechtbank een uitspraak deed over gezag en verblijf. Deze uitspraak zorgde in de helft van de gevallen voor de terugkeer van de kinderen.

²² Slechts in 57% van de onderzochte dossiers was hierover informatie aanwezig.

²³ Ter aanvulling van het Verdrag van Den Haag van 25 oktober 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen.

De Protocolakkoorden met Marokko en Tunesië zorgden in respectievelijk 0,5% en 1% van de gevallen voor de oplossing, die in alle gevallen de terugkeer van de kinderen betekende.

In bijna 2% van de gevallen 'loste' een tegenontvoering de zaak op en in anderhalf procent zorgde de meerderjarigheid van de kinderen voor het beëindigen van het ontvoeringsdossier.

In bijna 30% verbrak de achterblijvende ouder het contact met de bevoegde instantie(s). Dit betekent niet noodzakelijkerwijze dat de ouder berustte in de situatie. We beschikken evenwel niet over informatie over zijn of haar eventuele bijkomende demarches.

In ruim 3% van de gevallen werd het dossier uiteindelijk afgesloten zonder dat een oplossing kon gevonden worden.

Uit deze cijfers blijkt dat de wettelijke instrumenten die specifiek zijn ontworpen om internationale kinderontvoeringen te bestrijden slechts in een minderheid van de gevallen tot een oplossing leiden en in nog minder gevallen tot een terugkeer. Het is uiteraard mogelijk dat het bestaan van deze instrumenten ervoor zorgt dat internationale kinderontvoeringen vermeden worden of dat ze de ontvoerende ouder aanzetten tot een vrijwillige terugkeer (en dus een onderling akkoord).

Als we alle dossiers bekijken waarbij de Brussel II bis Verordening kan worden gebruikt (binnen de EU, behalve Denemarken) dan zien we dat in 40% van deze gevallen nog steeds een onderling akkoord tot de oplossing leidde en dat slechts in 10% van de dossiers de toepassing van de Verordening²⁴ de oplossing bood. Bij dossiers waarbij het Verdrag van Den Haag kon aangewend worden, zien we dat 50% van de dossiers via een onderling akkoord werd opgelost.

Een opmerkelijk verschil is terug te vinden wanneer een strafrechtelijke procedure tegen de ontvoerende ouder wordt gestart. In gevallen waarbij de Brussel II bis Verordening van toepassing is, bood een strafrechtelijke procedure slechts in 5% van de gevallen een oplossing, bij de toepassing van het Haags kinderontvoeringsverdrag was dit slechts 3%. Wanneer geen enkel instrument kan worden ingezet lag dit percentage dubbel zo hoog: ruim 10%. De internationale instrumenten zorgen er dus wel voor dat een internationale kinderontvoering door een ouder minder vaak strafrechtelijk wordt behandeld.

²⁴ In aanvulling van het Haags kinderontvoeringsverdrag.

De meest succesvolle methode om een internationale kinderontvoering op te lossen blijkt dus nog steeds het onderling akkoord. Bemiddeling is één van de instrumenten die kan ingezet worden om dit akkoord te bewerkstelligen. Het gebruik van bemiddeling tijdens de ontvoeringsperiode werd opgenomen in deze analyse maar we hadden slechts in 62% van de gevallen informatie over bemiddeling beschikbaar. Daarvan werd in 20% van de gevallen gebruik gemaakt van bemiddeling.

Tot slot hebben we vastgesteld dat de duur van een ontvoering sterk kan variëren. Voor ontvoeringen naar België was de gemiddelde duurtijd van een ontvoering 10 maanden. Na 6 maand was de helft van de ontvoeringen beëindigd, na 1 jaar 70% en na 2 jaar bleek 90% van de ontvoeringen opgelost. Een ontvoering duurt dus doorgaans een stuk langer dan de 6 weken die het Kinderontvoeringsverdrag van Den Haag vooropstelt.

De duurtijd van een ontvoering vanuit België verschilt sterk naargelang het land waarnaar het kind ontvoerd werd.

Voor landen van de EU, waarvoor de Brussel II bis Verordening van toepassing is, bedroeg de gemiddelde duurtijd 13,9 maand. Na 6 maand was 27% van de gevallen opgelost, na 1 jaar 63% en na 2 jaar 82%.

Voor de landen waarbij het kinderontvoeringsverdrag van Den Haag van toepassing is, bedroeg de gemiddelde duurtijd van een ontvoering 11 maanden. 32% van de ontvoeringen was na 6 maand opgelost, 68% na 1 jaar en 89% na 2 jaar.

Ontvoeringen naar Marokko, waarbij het Protocolakkoord met Marokko van toepassing is, duurden gemiddeld 26 maanden (meer dan 2 jaar). Na 6 maand was 43% van de ontvoeringen opgelost, na 1 jaar 57%. Sommige ontvoeringen sleepten evenwel bijzonder lang aan. De langste ontvoering duurde 8 jaar.

Ontvoeringen naar Tunesië, waarbij het Protocolakkoord met Tunesië van toepassing is, duurden gemiddeld 59 maand (bijna 5 jaar). 20,2% van de gevallen waren opgelost na 6 maand, 44,4% na een jaar. De langste ontvoering duurde meer dan 11 jaar.

Tot slot waren er de dossiers waarbij geen enkel instrument kan ingezet worden. Hierbij duurde een ontvoering gemiddeld 20 maand. Na één jaar was ruim de helft van de kinderen teruggekeerd. Na twee jaar was dit 88%. De langste ontvoering duurde meer dan 13 jaar.

Het is dus duidelijk dat ontvoeringen naar landen waarmee België geen verdrag heeft, gemiddeld langer duren.

3.2.2 Psychologische impact voor kinderen

Een internationale kindervervoering heeft in de praktijk heel vaak tot gevolg dat het contact tussen de kinderen en de achterblijvende ouder voor een lange periode wordt verbroken.

De ontvoerende ouder ontzegt niet alleen de andere ouder het contact met zijn kind(eren) en vice versa, maar ontzegt ook het kind elk contact met zijn gekende omgeving (zijn 'thuis', school, speelgoed en burens, zijn vrienden en/of familie).

Omdat deze kinderen vaak jong zijn (gemiddeld 6 jaar oud) kan een plotse breuk, ook voor een relatief beperkte termijn, schadelijk zijn voor de emotionele ontwikkeling van een kind.²⁵

In het kader van een internationale kindervervoering wordt dikwijls verwezen (door ouders maar ook door professionelen) naar het oudervervreemdingssyndroom (PAS of Parental Alienation Syndrome) van Richard Gardner. Zijn model werd in 2001 bijgewerkt door Kelly en Johnston. Later werd het bestaan van dit syndroom in vraag gesteld door onderzoekers en klinisch psychologen.²⁶ In recent wetenschappelijk onderzoek rond dit thema wordt vooral de nadruk gelegd op de gedragingen die de relaties van ouders na een scheiding kunnen beïnvloeden.

Algemeen wordt aangenomen dat het volledig stopzetten van elk mogelijk contact tussen ouder en kind maar heel zelden in het belang van het kind is. Ook kinderen zelf verklaren dat het emotionele belang van hun relatie met beide ouders niet verandert bij een scheiding. Slechts in heel uitzonderlijke gevallen (bv. kindermishandeling) is het mogelijk dat een regelmatig contact tussen ouder en kind niet in het belang van het kind is.

Wanneer een kind problemen ondervindt om contact te onderhouden met één van zijn ouders, zijn verschillende reacties mogelijk, die gaan van agressie enerzijds tot teruggetrokkenheid en depressie anderzijds. Kinderen worden ongerust en kunnen moeilijkheden ondervinden bij het uiten van affectie. Er kunnen problemen optreden op school of in hun relaties met vrienden.

Oudere kinderen kunnen rebels worden en in sommige gevallen is er sprake van druggebruik.

Bij sommige kinderen werden affectieve problemen vastgesteld. Ze leken heel eenzaam en hadden een vertekend beeld van de werkelijkheid.²⁷

25 Greif, G.L., Hegar, R.L., Parents who abduct. A qualitative study with implications for practice. Family relations. 1994, pg. 283.

26 O.a. Bruch, 2001, Freckleton & Selby, 2002, Wall, 2002.

27 Freeman, R., Freeman, G., Gérer les difficultés de contact: une approche axé sur l'enfant. Journal du droit des jeunes, 2004, Vol. 237, pg. 9.

Ook lang na de ontvoering, tot in de jongvolwassenheid, blijven deze kinderen vaak emotionele en zelfs fysieke problemen ondervinden als gevolg van de ontvoering.²⁸

3.2.3 Psychologische impact voor ouders

Voor achterblijvende ouders is het vaak heel moeilijk om het contact met hun kinderen te behouden tijdens de periode van ontvoering. In de kwalitatieve analyse van de studie werden hiervoor verschillende redenen opgegeven.

In eerste instantie zijn de ontvoerde kinderen soms nog te jong om een echt gesprek te kunnen voeren via de telefoon. Soms worden deze gesprekken ook bemoeilijkt of onmogelijk gemaakt. De ontvoerende ouder laat het kind niet aan de lijn komen omdat het bijvoorbeeld aan het eten is, of controleert de gesprekken en beslist wanneer er ingehaakt wordt.

Sommige ouders getuigen dat het moeilijk is om ook met grotere kinderen het contact te onderhouden. Ze weten niet goed wat ze hun kind moeten vertellen, kunnen het niet gezegd krijgen dat ze ontvoerd zijn maar willen de waarheid ook niet verzwijgen.

Hoewel deze contacten voor achterblijvende ouders zeer moeilijk zijn, zijn ze wel van groot belang, zowel voor de kinderen, zoals al bleek uit het vorige hoofdstuk, als voor de ouders zelf.

De ergste gevallen zijn die waarin het kind zich door de ouder verlaten voelt. In dergelijke gevallen ontwikkelt het kind een laag zelfbeeld en kan het vertrouwensproblemen krijgen.²⁹

Wanneer het contact tussen de achterblijvende ouder en de kinderen niet werd verbroken tijdens de ontvoering, zal het gezin zich na de terugkeer ook sneller kunnen herorganiseren.

Ook jaren na de ontvoering verklaren achterblijvende ouders dat ze nog regelmatig woede voelen tegenover de andere ouder, met gevoelens van wraak, depressie en angst.³⁰

De ontvoerende ouder kan problemen ondervinden om na het beëindigen van de ontvoering het contact met de kinderen te onderhouden. Longitudinaal onderzoek toonde aan dat meer dan de helft van de ontvoerende ouders na de ontvoering minder contact heeft met de kinderen dan voordien. Met het verstrijken van de jaren vermindert dit contact nog.³¹

²⁸ Greif, G., A parental report on the long-term consequences for children of abduction by the other parent., *Child Psychiatry and Human Development*, 2000, Vol.31 (1), pg. 70.

²⁹ Onderzoek van o.a. Williams (1990).

³⁰ Greif, G., *l.c.*, pg. 68.

³¹ Greif, G., *l.c.*, pg. 67.

Uit ons onderzoek blijkt dat, vlak na het beëindigen van de ontvoering een nieuwe regeling voor het secundair verblijf of het recht op persoonlijk contact werd voorzien in meer dan 40% van de gevallen en een nieuwe regeling rond het hoofdverblijf in 37,6% van de gevallen. Gezinnen waarbij geen nieuwe regeling kwam, deden dit mogelijk nog in een latere fase waardoor deze informatie niet is opgenomen in ons onderzoek.³²

Dit toont in elk geval aan dat een groot aandeel van de gezinnen grote veranderingen doormaakt, niet alleen tijdens maar ook na, en soms nog lang na de ontvoering. De ontvoering beïnvloedt het leven van ouders en kinderen tot lang na de terugkeer.

³² Kruger, T., Research report on International Child Abduction by parents to and from Belgium in 2007-2008. Brussels, 2010, pg. 172.

4.1 Angst versus reëel risico

4.1.1 Inleiding

Het inschatten van een reëel risico op ontvoering is wellicht het moeilijkste aspect van een preventiedossier. Ook professionelen met jarenlange ervaring geven aan dat het moeilijk blijft om uit te maken of een angst voor ontvoering al dan niet gegrond is.³³

Er is een belangrijk verschil tussen angst voor een ontvoering en het reële risico op een internationale kinderontvoering. Toch is het belangrijk dat dit risico adequaat wordt ingeschat. De ingezette preventiemechanismen moeten immers tegemoetkomen aan het reële risico op een internationale kinderontvoering.

Er kunnen verschillende redenen bestaan om tot ontvoering van de kinderen over te gaan. Hierop wordt dieper ingegaan in hoofdstuk 4.1.3. Maar of er in de voorafgaande fase sprake is van een reëel risico op ontvoering is niet altijd duidelijk. Soms zijn er duidelijke aanwijzingen (bv. aankoop van vliegtuigtickets) maar meestal is dit niet het geval. De ernst van conflict binnen het koppel speelt uiteraard een belangrijke rol maar daarnaast is ook de geschiedenis van het koppel van belang. Vaak gaat het om een combinatie van factoren.

Dit hoofdstuk wil u helpen bij het inschatten van het reële risico op ontvoering en het inzetten van de meest adequate preventiemechanismen.

4.1.2 Angst voor een internationale kinderontvoering

Dikwijls heeft een ouder angst voor een internationale kinderontvoering, zonder dat hiervoor een directe aanleiding is. Deze angst is voornamelijk aanwezig bij ouders in bi-culturele relaties en heeft uiteenlopende oorzaken.

Eén van de belangrijkste oorzaken is een relationeel conflict. Ouders die relatieproblemen hebben of uit elkaar gaan, zijn vaak bang om hun kind te verliezen.³⁴ De in ons onderzoek bevroegde ouders gaven aan dat deze conflictsituaties groter zijn, wanneer het gaat om een biculturele relatie.³⁵ In dergelijke situaties kan een ouder vrezen dat een scheiding er ook toe zal leiden dat de andere ouder in een ander land wil gaan wonen.

33 Kruger, T., Research report on International Child Abduction by parents to and from Belgium in 2007-2008. Brussels, 2010, pg. 290.

34 de Hart, B., Internationale kinderontvoering. Oorzaken, preventie en oplossingen. Utrecht, 2002, pg. 17.

35 Kruger, T., *I.c.*, pg. 182.

Ook culturele vooroordelen, zowel bij de ouders zelf als in hun omgeving, kunnen de angst voor een kindervervoering in de hand werken. Zo wordt het fenomeen van de internationale kindervervoering in België nog heel vaak – onterecht – gezien als een cultureel probleem. Men gaat er al te vaak vanuit dat de ontvoerende ouder een islamitische man is die zijn kinderen ontvoert naar zijn familie.

De angst voor een internationale kindervervoering kan ook gevoed worden door de familie of vriendenkring van de ouder. Vooral de invloed van familieleden is in dergelijke gevallen opvallend.³⁶

Tot slot kan de angst voor een internationale kindervervoering ook veroorzaakt worden door een gebrek aan juridische middelen. De ouder weet dat – wanneer het kind meegenomen wordt naar het buitenland – er slechts een beperkt aantal juridische middelen ter beschikking staan en het bijzonder moeilijk kan worden om de terugkeer te bekomen. Soms kan er ook een dualiteit ontstaan in juridische systemen die in bepaalde gevallen voor contradicties zorgt en rechtsonzekerheid veroorzaakt. Zo kan het gebeuren dat de kinderen volgens een gerechtelijke beslissing in land X bij de moeder zouden moeten wonen en volgens een gerechtelijke beslissing in land Y bij de vader.³⁷

De angst voor een kindervervoering om één of meerdere van bovenstaande redenen kan onterecht zijn maar is wellicht ook deels gebaseerd op feiten. En hoe meer ‘feitelijke’ aanwijzingen er zijn, hoe groter de kans op ontvoering wordt. Een adequate reactie moet dan ook altijd rekening houden met de beide mogelijkheden.

4.1.3 Reëel risico inschatten

4.1.3.1 Inleiding

Wanneer een ouder angst heeft dat zijn kinderen ontvoerd zouden worden door de andere ouder, is hiervoor doorgaans wel een bepaalde aanleiding te vinden. Deze aanleiding is vaak subjectief en soms gebaseerd op vooroordelen en ongegronde angsten. Maar heel vaak liggen ook concrete feiten aan de basis van deze angst.

Het zou onvoorzichtig zijn, wanneer iemands angst voor een internationale kindervervoering is ingegeven door zijn familie of omgeving, deze angst verder als onterecht af te doen. Ook al is de oorspronkelijke aanleiding een opmerking van een familielid, de angst kan ook mede gevoed zijn door concrete aanwijzingen en/of gedragsveranderingen bij de andere ouder.

³⁶ Ganacia, D., *La médiation familiale internationale. La diplomatie du cœur dans les enlèvements d'enfants*. Paris, 2007, pg. 142.

³⁷ De Hart, B., *l.c.*, pg. 18.

Daarenboven kan de angst niet weggenomen worden, zolang er niet de nodige aandacht aan gegeven wordt. De kans op een inadequate reactie door de ouder die een ontvoering vreest, neemt hierbij alleen toe.

Het is evenmin aangewezen de vrees voor ontvoering onmiddellijk heel serieus te nemen, zonder eerst te onderzoeken in hoeverre die gebaseerd is op de reële kans op ontvoering. Wanneer je een juridische reactie gaat verbinden aan een emotionele uitlating is de kans immers groot dat de evenwichten binnen het gezin meer verstoord dan geholpen worden.

Onmiddellijk een juridische reactie toekennen aan de angst op een kinderontvoering kan inderdaad een destabiliserend effect hebben. Een ouder die zijn omgangsregeling plots beknót ziet, omdat de andere ouder onterecht vreest voor een ontvoering, zal zich moeilijk bij de nieuwe omgangsregeling kunnen neerleggen. Het is zeker niet ondenkbaar dat hij de beslissing niet aanvaardt en een nieuwe procedure start. In het ergste geval kan een dergelijke gerechtelijke beslissing de ouder juist op het idee brengen om zijn kinderen te ontvoeren.

Daarenboven is het vaak ook niet in het belang van de kinderen om het contact met hun beide ouders zomaar in te perken.

Een gepaste reactie is dus zeker niet evident. De angst van een ouder moet in elk geval erkend worden en bespreekbaar gemaakt. Dit is een eerste noodzakelijke stap. Het zal voor de ouder een opluchting zijn om zijn angst te kunnen bespreken, een objectief antwoord te krijgen op zijn vragen en te kunnen praten over de problemen in de relatie.³⁸

Het bespreekbaar maken van de angst betekent niet dat de angst gegrond is. Het zal de ouder wel helpen om zelf beter te kunnen inschatten in hoeverre zijn angst gegrond is. Wanneer uit het gesprek naar voor komt dat er geen concrete elementen zijn die op een nakende kinderontvoering wijzen, zal het noodzakelijk zijn de situatie verder te analyseren om na te gaan waarom de ouder toch bang is. De elementen die aan bod kwamen in hoofdstuk 4.1.2. kunnen hiervoor nuttig zijn.

Er werd in het verleden al heel wat onderzoek gedaan naar de oorzaken en aanleidingen van internationale kinderontvoeringen.

De risicofactoren zijn terug te vinden in het profiel van de ontvoerende ouder en zijn gezinssituatie. De kenmerken die in internationale literatuur³⁹ naar voor komen zijn grotendeels gelijklopend met deze uit het eigen onderzoek.⁴⁰ Maar het is uiteraard

³⁸ de Hart, B., l.c., pg. 19.

³⁹ Onderzoek van o.m. Greif G.L. en Hegar R.L., Carmody, D.C. en Plass P.S., Finkelhor D., Hotaling G. en Sedloak, A., Johnston, J.R., Girdner L.K. en Sagatun-Edwards, I.

⁴⁰ Hoofdstuk 3.1. geeft een korte samenvatting van deze resultaten.

niet omdat je een vader bent met één kind van 5 jaar, waarvan de moeder een dubbele nationaliteit heeft dat je onmiddellijk moet vrezen voor een kindervervoering.

Uitgebreid internationaal kwalitatief onderzoek⁴¹ geeft ons een idee van de oorzaken en motieven die een ontvoerende ouder ertoe bewegen om zijn kinderen te ontvoeren. Hieronder worden de voornaamste oorzaken opgesomd. Zij kunnen een hulpmiddel zijn bij de inschatting of een vrees voor ontvoering ook een reëel risico inhoudt.

4.1.3.2 Crisis in de relatie/einde van de relatie

Wanneer een relatie beëindigd wordt of in crisis is, leeft bij ouders vaak de angst hun kinderen te verliezen. Deze angst is vanzelfsprekend meer uitgesproken wanneer ouders een dubbele nationaliteit hebben, van vreemde afkomst zijn of nog familie in een ander land hebben wonen.

Het beëindigen van een relatie is zeker een belangrijke oorzaak voor een ontvoering maar uiteraard op zich geen voldoende reden. Ook het aangaan van een nieuwe relatie door een van de ouders kan tot een ontvoering leiden zeker wanneer de kinderen hoofdzakelijk bij die ouder verblijven.⁴²

Een element dat het risico op een kindervervoering kan verhogen is het feit dat de relationele problemen te maken hebben met culturele verschillen en het gegeven van een biculturele opvoeding van de kinderen. Wanneer één van de ouders bijvoorbeeld de waarde van een biculturele opvoeding ontkent of wanneer de ouders het hierover fundamenteel oneens zijn, bestaat een verhoogd risico op kindervervoering.

Wanneer het einde van een relatie ook het verlies van een verblijfsvergunning betekent, wordt het risico nog reëler.

Onderzoek wijst uit dat dit risico wordt verhoogd door negatieve ervaringen die ouders hebben met professionelen in het kader van hun scheiding, en voornamelijk met de rechtbank.⁴³ Een ouder ontvoert zijn kind dan om een rechterlijke beslissing over het gezag en/of verblijf voor te zijn of om de tenuitvoerlegging van een reeds genomen beslissing te ontlopen. Ook frustratie en ongenoegen over een omgangsregeling kunnen tot ontvoering leiden.⁴⁴

41 Onderzoek van o.m. Greif G.L. en Hegar R.L., Doek J.E., Doreleijers T.A.H. en Ceulen E.M., Sagatun I.J. en Barrett L., Johnston J.R. en Girdner L.K.

42 Doek, J.E., Internationale kindervervoering. The last battle of the marital war? Justitiële Verkenningen, 1985, pg36-37.

43 Greif G.L., Hegar, R.L., When parents kidnap. The families behind the headlines, Michigan, 1993, pg. 286.

44 Doek, J.E. *I.c.*, pg. 36-37.

Sommige ouders geven aan dat de wetgeving of de rechtspraak niet zijn aangepast aan het moderne gezin, waarbij het klassieke rollenpatroon niet langer de norm is.⁴⁵ Ook in ons kwalitatief onderzoek haalden verschillende vaders aan dat moeders nog steeds bevoordeeld zijn in een gerechtelijke procedure wanneer het gaat over het verblijf en gezag over de kinderen.⁴⁶

Tot slot kan ook een mislukte echtscheidingsbemiddeling aan de basis liggen van een kinderontvoering. Wanneer ouders zich niet begrepen voelen of het gevoel hebben zich te moeten neerleggen bij voorwaarden waar ze eigenlijk niet achter staan, verhoogt de kans dat ze het recht in eigen handen nemen.⁴⁷

Verschuillende onderzoeken beklemtonen ook de machtsstrijd tussen ouders wanneer een relatie stukloopt. Wraak is een sterke motivatie om een kind te ontvoeren. Daarnaast willen sommige ouders hun (ex-) partner aanzetten om hem/haar achterna te gaan, door met de kinderen te vertrekken. Deze oorzaken hebben voornamelijk te maken met de geestelijke gezondheid van de ouders.⁴⁸

Tot slot is ook gebleken dat langdurig geweld in een relatie kan leiden tot een internationale kinderontvoering.⁴⁹

4.1.3.3 Heimwee naar het land van herkomst

Uit ons kwantitatief onderzoek blijkt dat een significant hoog percentage van de ontvoerende ouders meer dan één nationaliteit bezit. Het kwalitatief onderzoek toont aan dat de oorzaak voor een kinderontvoering meermaals wordt ingegeven door heimwee naar het vaderland.⁵⁰

Deze oorzaak hangt nauw samen met de mate van integratie in het land waar het gezin oorspronkelijk verbleef.

Een verhoogd risico op kinderontvoering bestaat wanneer één van de partners al veelvuldig de wens heeft geuit terug te keren naar het land van oorsprong of wanneer binnen het koppel al een jarenlange onenigheid bestaat over het land van verblijf.

45 Sagatun I.J., Barrett, L. Parental child abduction: the law, family dynamics and legal system responses, *Journal of criminal justice*, 1990, 433-442.

46 Kruger, T. *I.c.*, pg. 236.

47 de Hart, B. *I.c.*, pg. 27.

48 Sagatun I.J., Barrett, L., *I.c.*, 433-442

49 Greif, G.L., Hegar, R.L., *I.c.*, pg. 286.

50 Kruger, T., *I.c.*, pg. 183.

Wanneer deze heimwee samenvalt met een crisis in de relatie (of een scheiding) is het aangewezen na te gaan welke perspectieven een ouder van vreemde origine heeft in zijn land van verblijf. Een slechte integratie of een sociaal isolement zullen een terugkeer naar het vaderland in de hand werken.

Concrete aanwijzingen zijn o.a. werkloosheid, de taal van het verblijfland niet beheersen, geen vrienden hebben, een afgebroken opleiding.

4.1.3.4 Verhuis naar het buitenland

4.1.3.4.1 Risico voor vervreemding van de achterblijvende ouder

Wanneer één van de ouders beslist om naar het buitenland te verhuizen, betekent dit in de praktijk dat een kind ouders in twee verschillende landen zal hebben. Deze beslissing moet dan ook door beide ouders samen genomen worden. Dit kan in onderling overleg of, indien zij hier niet in slagen, door een beslissing van de bevoegde rechtbank. In elk geval is het noodzakelijk over een gerechtelijke beslissing te beschikken alvorens ook effectief te verhuizen. Op die manier vermijdt een ouder dat hij zich, door te verhuizen, schuldig maakt aan een internationale kinderontvoering en dat hij, door toepassing van de internationale instrumenten uiteindelijk verplicht wordt om de kinderen te laten terugkeren naar hun gewone verblijfplaats.

Hoe de verblijfsregeling ook wordt geregeld, het omgangsrecht zal grensoverschrijdend zijn. In vele gevallen wordt het omgangsrecht dan minder vaak maar voor een langere periode uitgeoefend, omdat de afstand te groot wordt om op regelmatige basis te overbruggen.

Wanneer het kind met de ouder mee verhuist naar een ander land, kan de achterblijvende ouder vrezen het kind niet meer terug te zien. Deze vrees kan hem er in het ergste geval toe aanzetten het kind te ontvoeren. Mogelijk bestaat deze angst niet zozeer bij de ouder zelf maar voornamelijk bij zijn omgeving. In elk geval is het ook hier belangrijk om de context te evalueren. Een eerste belangrijke aanwijzing kan gevonden worden in de tevredenheid van de achterblijvende ouder met de afgesproken of besliste omgangsregeling. Een belangrijk motief voor internationale kinderontvoering is immers de liefde voor de kinderen en het verlangen ze bij zich te hebben.⁵¹

Maar ook wanneer een ouder tevreden is met een omgangsregeling, kan hij bevreesd zijn voor vervreemding. Dit is voornamelijk het geval wanneer de achterblijvende ouder vreest dat de afgesproken omgangsregeling toch niet gerespecteerd zal worden. Hierbij zal een analyse van de individuele situatie belangrijk zijn om in te schatten in hoeverre deze vrees reëel is.

51 Doek, J.E., *l.c.*, pg. 36-37

Een aantal concrete vragen kan hierbij als leidraad dienen:

- Zijn de ouders financieel en praktisch in de mogelijkheid om de omgangsregeling uit te voeren? (bv. in geval van dure lange afstandsvluchten)
- Is de omgangsregeling haalbaar voor het kind? (bv. tweewekelijks traject van 5u)
- Hebben de ouders maatregelen genomen om het contact met de achterblijvende ouder tussen de omgangsperiodes te verzekeren (bv. via wekelijkse telefoontjes, skype,...)?
- Heeft de achterblijvende ouder voldoende informatie over de leefomstandigheden van zijn kind in het nieuwe land en heeft hij inspraak in de opvoeding van de kinderen? Hoe is dit geregeld?
- Heeft het kind de nodige reisdocumenten om geregeld heen-en-weer te reizen (bv. indien de ouder verhuist omdat zijn verblijfsvergunning verlopen is.)? Wanneer het kind te klein is om alleen te reizen moeten ook de ouders over de nodige reisdocumenten beschikken om het kind te vergezellen tijdens de reis.
- Zijn er drukkingmiddelen aanwezig om een terugkeer van de kinderen te eisen indien de omgangsregeling niet wordt gerespecteerd (bv. zal het kind verhuizen naar een verdragsland)?

Onderzoek heeft aangetoond dat veel ouders die na een internationale kinderontvoering de terugkeer vragen in het kader van het kinderontvoeringsverdrag van Den Haag, eigenlijk tevreden zouden zijn met een gerespecteerde omgangsregeling. Dit betekent dus dat het uitwerken van een goede grensoverschrijdende omgangsregeling het aantal internationale kinderontvoeringen zou kunnen verminderen.⁵²

4.1.3.4.2 Risico voor ontvoering door de ouder met hoofdzakelijk verblijf

Maar zelfs met een akkoord en/of een gerechtelijke beslissing die een verhuis naar het buitenland regelt, is een ontvoering mogelijk.

Ook de ouder die besliste met de kinderen naar het buitenland te verhuizen kan bevreesd zijn dat de andere ouder de kinderen zal ontvoeren en/of niet meer zal terugbrengen na de uitoefening van het omgangsrecht. Deze vrees kan ertoe leiden dat de ouder, bij wie het kind hoofdzakelijk verblijft, beslist de kinderen niet meer naar de achterblijvende ouder te laten gaan. Op die manier maakt hij zich zelf schuldig aan een kinderontvoering of toch minstens een niet-respecteren van grensoverschrijdend omgangsrecht.

⁵² Lowe, N., A statistical analysis of Applications made in 2003 under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction (2007 update). The Hague, 2007, pg. 44.

Een belangrijke reden om de kinderen te ontvoeren blijkt o.m. ook een eerdere dreiging of ontvoering door de andere ouder. Eigenlijk ontvoert een ouder zijn kind om een ontvoering door de andere ouder te voorkomen.

Ook hier is het belangrijk om na te gaan of de vrees gebaseerd is op objectieve elementen, of eerder is ingegeven door bijvoorbeeld de omgeving, de media,...

Wanneer een goede omgangsregeling is afgesproken (dwz een regeling waarmee beide ouders akkoord zijn gegaan) en deze regeling wordt nageleefd, dan is de kans kleiner dat de achterblijvende ouder de kinderen niet zal terugbrengen na de bezoekperiode.

4.1.3.5 Verstoorde familiale relaties

Ook de bredere familiale relaties spelen een belangrijke rol in het tot stand komen van een verblijfsregeling. Wanneer we opereren in een internationale context speelt dit element vaak nog sterker.

Wanneer kleinkinderen naar het buitenland verhuizen kunnen grootouders de vrees hebben elk contact met hun kleinkinderen te verliezen. Op die manier zullen zij meer geneigd zijn hun stempel te drukken op de afspraken die hun kind en schoonkind met elkaar maken. Op die manier kunnen ze het conflict tussen ouders intensifiëren.

Een aantal elementen is kenmerkend wanneer het gaat om internationale kinderontvoeringen. Zo is de kans op een ontvoering groter wanneer families van één of beide partners de relatie nooit geaccepteerd hebben en wanneer er slechte verhoudingen zijn met de schoonfamilie. Soms gingen ouders samenwonen of trouwden tegen het advies van hun familie in. Wanneer er een conflict ontstaat binnen de relatie of wanneer de relatie beëindigd wordt, komen die oude waarschuwingen terug boven en intensifiëren ze zo het conflict.

Ook het plots overlijden of ernstig ziek worden van een grootouder die in het buitenland woont, kan een ouder ertoe aanzetten naar dat land te vertrekken.

Uiteraard speelt ook de gezinsachtergrond een belangrijke rol. Ontvoerende ouders komen vaker uit een disfunctioneel gezin.⁵³ Problematische en niet-verwerkte gebeurtenissen uit het verleden van één van de ouders kunnen een invloed hebben op latere beslissingen.⁵⁴

⁵³ Janvier, R.F., Mc Cormick, K. Donaldson, R., Parental kidnapping : A survey of left-behind parents. *Juvenile and Family Court Journal*, 1990, 41, pg. 1-8.

⁵⁴ de Hart, B., l.c., pg. 27

Het valt aan te bevelen, wanneer men werkt met deze risicogezinnen, steeds rekening te houden met de familie en naaste omgeving van de ouders.⁵⁵ Indien dit wenselijk en mogelijk is, kunnen ze zelfs – direct of indirect – betrokken worden in het scheidingsproces.

4.1.3.6 Financiële of materiële problemen

Tot slot komt het geregeld voor dat ouders hun kind(eren) ontvoeren omdat ze in een voor hen uitzichtloze positie zijn terecht gekomen door financiële of materiële problemen. In dat geval zien zij geen andere uitweg dan te vluchten.

Het meest sprekende voorbeeld hiervan is de buitenlandse partner wiens verblijfsstatus onzeker wordt door een scheiding.

Maar vaak liggen ook financiële problemen aan de oorsprong van een beslissing tot ontvoering. De financiële situatie van gezinnen die het slachtoffer worden van een internationale kinderontvoering is minder rooskleurig dan gemiddeld. De gezinnen bestaan minder vaak uit tweeverdieners en ontvoerende ouders hebben op het moment van de ontvoering vaak een onzekere werksituatie of geen werk of ze hebben een baan die niet plaatsgebonden is.⁵⁶

In sommige gevallen vlucht een ouder van gerechtelijke problemen en hoopt, door naar een ander land te verhuizen, het Belgisch gerecht te ontlopen.

Deze problemen worden echter minder vaak aangegeven als reden voor een ontvoering. In combinatie met andere factoren kunnen ze wel een aanleiding zijn.

4.2 Pro-actieve preventiemaatregelen

4.2.1 Inleiding

Zoals eerder besproken kan een ouder angstig zijn dat de andere ouder hun kind zal meenemen naar het buitenland. We hebben getracht de meest voorkomende oorzaken voor een internationale kinderontvoering in kaart te brengen. Soms is er echter geen directe aanleiding voor deze angst en zijn de argumenten mogelijk ongegrond. Het is evenwel niet aangewezen ze van de hand te wijzen. Een adequate reactie is hier op zijn plaats.

⁵⁵ Ganancia, D., *l.c.*, pg. 142.

⁵⁶ o.a. de Hart, B, *l.c.*, pg. 35 en Greif, G.L., Hegar, R.L., *l.c.*, pg. 285.

De hierna besproken maatregelen moeten bijdragen tot het voorkomen van een ontvoering, zonder de andere ouder onnodig limieten op te leggen of zijn rechten te belemmeren. Sommige maatregelen kunnen toch een beperking betekenen van de fundamentele rechten en vrijheden van ouders. Anderzijds kunnen ze een omgeving creëren die internationale kinderontvoeringen tegengaat en bijdraagt tot het recht van elk kind op contact met zijn beide ouders.⁵⁷ De keuze van de meest geschikte preventieve maatregelen in een individueel geval moet het resultaat zijn van een nauwgezette evenwichtsoefening.

4.2.2 Minnelijke schikking en bemiddeling

Het bewerkstelligen van een minnelijke schikking, op het ogenblik dat ouders gaan scheiden of het gezag en verblijf van hun kinderen moeten regelen, is op zich een nuttige preventie maatregel.⁵⁸ Wanneer beide ouders samen een regeling uitwerkten zullen ze ook meer geneigd zijn de uitvoering ervan te respecteren.

Om tot een minnelijke schikking te komen kan het aangewezen zijn beroep te doen op een familiebemiddelaar.⁵⁹ Wanneer scheiding een internationale component heeft, is

⁵⁷ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, Artikel 10(2)

⁵⁸ Fulchiron Hugues, *Conflit familial, déplacement d'enfants et coopération judiciaire internationale en Europe*, 2002, pg. 437.

⁵⁹ Voor meer informatie omtrent bemiddeling of om een erkend bemiddelaar te vinden : http://www.just.fgov.be/bemiddeling_mediation/nl/misc/criteria.html.

het aan te raden dat de bemiddelaar kennis heeft van internationale familiebemiddeling. Aangezien een dergelijke opleiding en/of erkenning momenteel nog onbestaande is, kan best gezocht worden naar een bemiddelaar met ervaring in deze materie.

Maar ook wanneer reeds een procedure werd gestart voor de rechtbank, kan een rechter, binnen zijn taak van rechter-verzoener, de partijen begeleiden naar het vinden van een akkoord. Een schikking in een grensoverschrijdend geschil kan op die manier een internationale kinderontvoering voorkomen.

4.2.3 Beslissing om te verhuizen naar het buitenland

In België is het normalerwijze aan de ouders en niet aan de rechtbank om te beslissen waar hun kinderen zullen verblijven. Doorgaans wordt in een gerechtelijke beslissing enkel aangegeven bij wie een kind verblijft en niet de specifieke woonplaats.

Wanneer de ouder bij wie het kind zijn hoofdzakelijke verblijfplaats heeft, beslist om naar het buitenland te verhuizen, is het aangewezen op voorhand vast te leggen hoe het secundair verblijfsrecht (of omgangsrecht) hieraan zal aangepast worden en verzekerd blijft. Omgekeerd, wanneer een ouder met secundair verblijfsrecht beslist te verhuizen naar het buitenland, wordt best op voorhand afgesproken hoe de ouder die in België blijft kan voorkomen dat zijn kind niet meer terugkomt na een verblijf bij deze ouder. Idealiter gebeuren deze afspraken in onderling overleg en worden ze naderhand door een rechter gehomologeerd.⁶⁰

De rechtbank kan voorwaarden verbinden aan de beslissing van een ouder om te verhuizen. Het is absoluut noodzakelijk ook hier voorzichtig om te gaan met de angst van een ouder en te trachten een evenwicht te vinden dat aangewezen is in een individuele zaak. Een restrictieve benadering kan een averechts effect hebben en er juist voor zorgen dat een ontvoering in de hand gewerkt wordt. Er moet nauwlettend op toegezien worden dat de voorwaarden uitvoerbaar en aanvaardbaar zijn, zowel voor de achterblijvende ouder als voor de ouder die beslist te verhuizen.

Daarenboven is ook het vrijwaren van het omgangsrecht essentieel om een internationale kinderontvoering te voorkomen. Een statistische analyse van de aanvragen binnen het Haagse kinderontvoeringsverdrag bracht aan het licht dat een substantieel deel van de aanvragen tot terugkeer eigenlijk een vraag tot respecteren van omgangsrecht inhielden.⁶¹ Ontvoeringen kunnen voorkomen worden door ouders

⁶⁰ Hague Conference on Private International Law, Conclusions and Recommendations of the fifth meeting of the Special Commission to review the operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction and the practical implementation of the Hague Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children. The Hague, 2006, pg. 11.

⁶¹ Lowe, N, *l.c.*, pg. 44.

te helpen bij de uitwerking van een degelijk omgangsrecht voor ouder en kind(eren) naar het buitenland verhuizen. Anderzijds kan een ouder, alvorens zijn kind te laten vertrekken naar de andere ouder, in het buitenland beschermingsmaatregelen vragen om te voorkomen dat het kind niet terugkeert na het bezoek. Een aantal van deze concrete maatregelen staat hieronder opgesomd.⁶²

Het is noodzakelijk een evenwicht te vinden tussen maatregelen die het omgangsrecht vergemakkelijken en maatregelen die een veilige terugkeer verzekeren. Ook hier kan de tussenkomst van een gespecialiseerde professional (familiebemiddelaar maar ook bv. een rechter-verzoener) helpen om dit moeilijke evenwicht te vinden en een akkoord te bewerkstelligen dat beide ouders tevreden stelt.

4.2.4 Erkenning van een Belgische beslissing in het buitenland

Het is goed mogelijk dat een Belgische gerechtelijke beslissing niet wordt erkend door of niet uitvoerbaar is in een buitenlandse jurisdictie.

Verder kan het gebeuren dat een ouder zijn kind(eren) meeneemt naar het buitenland omdat hij zich niet kan verzoenen met een Belgische beslissing en deze beslissing op die manier wenst te ontlopen.

Het bekomen van een erkenning van een Belgische gerechtelijke beslissing inzake gezag en/of verblijf kan daarom op zich een preventieve maatregel zijn.

De Europese Verordening “Brussel II bis” is een belangrijk instrument om de erkenning van dergelijke beslissingen in ander Europese lidstaten (behalve Denemarken) af te dwingen. Hiervoor wordt samen met een rechterlijke beslissing een certificaat afgeleverd.

Indien een beslissing inzake omgangsrecht een grensoverschrijdend karakter heeft, geeft de rechter het certificaat ambtshalve af wanneer de beslissing uitvoerbaar wordt. Indien niets erop wijst dat het omgangsrecht grensoverschrijdend zal worden uitgeoefend is de rechter niet verplicht het certificaat af te leveren. Indien de situatie pas later een internationaal karakter krijgt, kan op dat moment elke partij het gerecht verzoeken een certificaat af te leveren.

⁶² Zie hoofdstuk 4.3. Re-actieve preventie maatregelen

Maar ook wanneer een gerechtelijke beslissing buiten het werkveld van de Verordening valt, is het aangewezen een erkenning van de beslissing te voorzien, als preventieve maatregel.

4.3 Re-actieve preventiemaatregelen

4.3.1 Inleiding

Indien een reëel risico bestaat dat een ouder de kinderen zou meenemen naar het buitenland kan de andere ouder aan de rechter vragen maatregelen te nemen om deze ontvoering alsnog te verhinderen.

Zoals al aangegeven in hoofdstuk 3, moeten deze maatregelen steeds in evenwicht zijn met het reële risico. Het is belangrijk om niet onmiddellijk een juridische reactie te voorzien op een emotionele uitlating.⁶³ Een foute reactieve preventiemaatregel kan een averechts effect hebben. Indien de ouder weinig informatie heeft over de ander, kan het nuttig zijn hem aan te raden wat meer gegevens te verzamelen over de andere ouder. Concrete informatie over het werk, familie, vrienden, woonst, enz. van de andere ouder kan misschien al een groot deel van de angst wegnemen. Indien de vrees gegrond blijkt, kan de beschikbaarheid van deze informatie het verschil maken tussen een vertrek of niet.

⁶³ Hoefnagels, G.P., *Gelukkig getrouwd, gelukkig gescheiden, bemiddeling en overeenkomst bij trouwen en scheiden*. Amsterdam-Veen, 2000.

4.3.2 Verbod om het Belgisch grondgebied te verlaten

Wanneer een ouder een ontvoering van zijn kind(eren) vreest door de andere ouder, kan deze ouder aan de rechtbank vragen om in een rechterlijke beslissing te laten opnemen dat de andere ouder het Belgisch grondgebied niet mag verlaten met zijn kind(eren) zonder de expliciete toestemming van de verzoekende ouder.

Uiteraard moeten in dit geval grondige redenen bestaan om een ontvoering te vrezen alvorens een rechter dit verbod zal opleggen.

De toepassing veronderstelt uiteraard dat de andere ouder de rechterlijke beslissing zal respecteren. Maar hoe dan ook laat een duidelijke uitspraak de gerechtelijke autoriteiten toe onmiddellijk op te treden wanneer een vertrek zich voordoet, zelfs bijvoorbeeld wanneer het vertrek zich voordoet tijdens de periode van omgangsrecht van de ontvoerende ouder.

Wanneer een ouder die een ontvoering vreest over een dergelijk vonnis beschikt, kan het aangewezen zijn een kopie van dit vonnis te bezorgen aan de instantie die bevoegd is voor de uitgifte van reisdocumenten voor het betrokken kind. Dit zal normalerwijze het gemeentebestuur zijn van de gemeente waar het kind gedomicilieerd is. Het is ook mogelijk dat het kind over meer dan één nationaliteit beschikt.⁶⁴ In dat geval is het aangewezen ook een kopie van de beslissing over te maken aan de bevoegde ambassade of het bevoegde consulaat.⁶⁵ Hou er rekening mee dat deze diensten niet verplicht zijn rekening te houden met een Belgische rechterlijke beslissing.

Bij een reële dreiging voor ontvoering, is het belangrijk de omgeving van het kind (kinderdagverblijf of onthaalouder, school, familie) te informeren over dit gevaar en ze een kopie te bezorgen van het vonnis dat het gezag over en verblijf van de kinderen regelt.

⁶⁴ Meer informatie hierover is terug te vinden in hoofdstuk 4.3.4.1.

⁶⁵ Coördinaten hiervan zijn terug te vinden op www.diplomatie.be.

4.3.3 Bewaren van identiteitsdocumenten

Een andere preventiemaatregel bestaat erin om bij uitoefening van het secundair verblijfsrecht (of het omgangsrecht) de kinderen telkens te ruilen voor hun identiteitsdocumenten. Als de kinderen bij de vader zijn, zijn hun identiteitsdocumenten bij de moeder, en omgekeerd. Dit kan worden afgesproken tussen beide ouders in een onderlinge regeling, maar het kan ook gevraagd worden aan de rechtbank. Er kan ook afgesproken worden dat de identiteitsdocumenten worden bijgehouden bij een neutrale persoon.

Deze regel is voornamelijk nuttig wanneer een vertrek gevreesd wordt naar een bestemming buiten de Schengenzone. Binnen de zone van de Schengenlanden is er immers vrij verkeer van personen en is het onwaarschijnlijk dat er een controle van de identiteitsdocumenten zal gebeuren.⁶⁶

Dit is een vrij eenvoudige regeling, die de ouder die een ontvoering vreest kan geruistellen zonder dat het omgangsrecht van de andere ouder belemmerd wordt. Uiteraard veronderstelt deze regeling ook dat de ouder die een ontvoering vreest zelf het land niet wenst te verlaten met de kinderen (bv. om op vakantie te gaan).

4.3.4 Reisdocumenten

4.3.4.1 Soorten reisdocumenten voor minderjarigen

Vanaf de leeftijd van 12 jaar is ieder Belgisch kind in het bezit van een eigen identiteitskaart en heeft het dezelfde reisdocumenten nodig als een volwassene.

Wanneer een kind reist naar een land waarvoor een internationale reispas vereist is⁶⁷, moet het – zelfs als pasgeborene – een eigen paspoort bezitten. Een Belgisch kind kan niet ingeschreven worden op het paspoort van zijn of haar ouders. Voor sommige buitenlandse reispassen is dit echter wel mogelijk.

Wanneer voor het bezochte land een identiteitskaart volstaat moeten kinderen, jonger dan 12 jaar, beschikken over een **Kids-ID** (een beveiligd elektronisch reisdocument met foto). Deze Kids-ID kan worden aangevraagd op de gemeente waar het kind gedomicilieerd is en heeft een geldigheidsduur van drie jaar. Het is altijd mogelijk een nieuwe Kids-ID aan te vragen nog voor de oude verlopen is, bijvoorbeeld indien

⁶⁶ Zie hoofdstuk 4.3.4.3. Grenscontroles.

⁶⁷ Om te weten of voor een bepaald land een internationale reispas noodzakelijk is, kan de website www.diplomatie.be worden geraadpleegd.

de foto niet meer gelijkend is aan het kind. Elke afgifte van een Kids-ID wordt geregistreerd. Wanneer een nieuwe wordt aangevraagd, moet de oude worden ingeleverd opdat een kind nooit twee geldige identiteitsbewijzen zou bezitten.

Het kan een nuttige preventiemaatregel zijn een internationale reispas of Kids-ID voor je kind aan te vragen en veilig te bewaren. Elk kind heeft er immers een nodig om naar het buitenland te reizen.

Wanneer een kind over een dubbele of meervoudige nationaliteit beschikt kan hij twee of meerdere reispassen hebben. Om de paspoortenwetgeving van andere landen na te gaan, is het aangewezen contact op te nemen met de desbetreffende ambassade.⁶⁸

Wanneer een ouder een ontvoering vreest naar een land waarvoor een reispas vereist is, is het mogelijk een kind te laten opnemen op de PASBANN-lijst bij Dienst Paspoorten van de FOD Buitenlandse Zaken.⁶⁹

Een opname op deze lijst zorgt ervoor dat, wanneer voor dit kind een reispasaanvraag binnenkomt, de dienst die bevoegd is voor de aanmaak van deze reispassen wordt verwittigd en geen reispas zal afleveren, alvorens de ouder die de preventieve seining heeft aangevraagd op de hoogte te brengen van de aanvraag en diens toestemming te vragen.

4.3.4.2 Toestemming om te reizen

Er bestaan geen specifieke procedures of formulieren die de ouderlijke toestemming voor reizen met minderjarigen vastleggen. Als het kind met één van beide ouders reist, heeft deze ouder de vrijheid om een geschreven akkoord mee te nemen van de andere ouder, dat door de gemeente voor echt kan verklaard worden. Dit is evenwel geen verplichting.

Volgens een omzendbrief van 31 januari 2007 van de FOD Binnenlandse Zaken, mag een gemeente ervan uitgaan dat de ouder die een identiteitsdocument voor zijn kind aanvraagt het ouderlijk gezag heeft, behoudens die gevallen waarin de gemeente weet heeft van een gerechtelijke beslissing waarbij het ouderlijk gezag uitsluitend wordt toegewezen aan de andere ouder. Het feit dat een kind niet bij die ouder gedomicilieerd is, mag dus voor de gemeente geen beletsel vormen om aan die ouder een identiteitsdocument af te leveren.

⁶⁸ Coördinaten van de buitenlandse ambassades in België zijn terug te vinden op www.diplomatie.be.

⁶⁹ FOD Buitenlandse Zaken, Tweede Directie Personenverkeer, C22, Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel, fax: +32 (0) 2 501 3015.

De Onderrichten⁷⁰ specificeren aan de gemeenten dat het raadzaam is, in bijzondere omstandigheden (bv. wanneer de gemeente weet heeft van onenigheid binnen het koppel, van een feitelijke scheiding of wanneer het gaat om een definitief vertrek) de andere ouder te waarschuwen. Deze krijgt in dat geval de mogelijkheid om schriftelijk zijn verzet tegen de afgifte duidelijk te maken.

Een ouder die een ontvoering vreest stelt de gemeente hiervan in kennis en vraagt expliciet om op de hoogte gesteld te worden, wanneer de andere ouder een identiteitsdocument zou aanvragen.

4.3.4.3 Grenscontroles

Binnen de Schengenzone is er vrij verkeer van personen en worden identiteitsdocumenten in principe niet gecontroleerd. De landen die momenteel deel uitmaken van de Schengenzone zijn België, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, IJsland, Italië, Letland, Liechtenstein, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Zweden, en Zwitserland. De toetreding tot de Schengenzone van Roemenië en Bulgarije is voorzien voor medio 2011. De belangrijkste Europese landen die geen deel uitmaken van de Schengenzone zijn Groot-Brittannië en Ierland.

Op de luchthavens zullen nog wel identiteitscontroles en eventueel standaard veiligheidscontroles worden uitgevoerd bij het inchecken en aan boord gaan.

Soms is het noodzakelijk in uiterste hoogdringendheid op te treden. Wanneer een ouder reeds vertrokken is met zijn kind(eren) maar het Belgische grondgebied nog niet verlaten heeft, kan het nog mogelijk zijn de ontvoering in extremis te verhinderen.

Wanneer de kinderen vertrekken van een Belgische luchthaven, kan de luchthavenpolitie via het parket worden gewaarschuwd, zodat de kinderen nog kunnen tegengehouden worden bij de grenscontrole.

⁷⁰ Algemene Onderrichten betreffende de elektronische identiteitsdocumenten voor kinderen onder de 12 jaar – Kids-ID – Versie van 27 februari 2009 (laatste bijwerking 15 mei 2009).

Hiervoor is het raadzaam contact op te nemen met het Federaal Aanspreekpunt Internationale Kinderontvoering, dat 24u op 24u bereikbaar is op het nummer +32 (0) 2 542 6700 en met Child Focus (116 000).

Ook wanneer een ouder op een andere manier reist (trein, auto, bus), kan via tussenkomst van de bevoegde gerechtelijke overheid getracht worden hun reisweg te onderbreken.

Het kan nuttig zijn bij reële dreiging een ouder die een ontvoering vreest aan te raden om recente pasfoto's van zijn kinderen bij te houden.

4.3.5 Waarborg

Het kan gebeuren dat een ouder toch met zijn kinderen naar het buitenland wenst te vertrekken voor een familiebezoek, vakantie,... De ouder die een ontvoering vreest, zal misschien geneigd zijn zich tegen dit vertrek te verzetten omdat hij vreest dat de kinderen na hun verblijf niet zullen terugkeren naar België, terwijl hij zich niet verzet tegen het bezoek op zich.

In dit geval kan het een oplossing zijn om een waarborg te voorzien om de terugkeer te verzekeren. De ouder die naar het buitenland vertrekt, blokkeert een bepaald bedrag op een rekening die (of geeft bijvoorbeeld een voorwerp in bewaring dat) ingeval van niet terugkeer door de achterblijvende ouder kan gebruikt worden om de terugkeer van de kinderen te bewerkstelligen.

Wanneer een ouder zijn toestemming geeft voor een tijdelijk verblijf in het buitenland, is het aangewezen dit schriftelijk vast te leggen en een uiterste datum van terugkeer te specificeren.

4.3.6 Beperken van het omgangsrecht

Indien de dreiging van een internationale kinderontvoering reëel is, kan de rechtbank het omgangsrecht laten doorgaan in een neutrale ontmoetingsruimte.

Deze maatregel wordt in praktijk veelal toegepast wanneer een ouder reeds eerder een – al dan niet succesvolle – poging tot ontvoering heeft gedaan. In voorkomend geval beslist de rechtbank soms ook het omgangsrecht tijdelijk op te schorten.

5

Intervenanten

5.1 Het Federaal Aanspreekpunt “Internationale Kinderontvoering” – Federale Overheidsdienst Justitie

Op 27 januari 2005 werd het Federaal Aanspreekpunt “Internationale Kinderontvoeringen” geopend.

Deze dienst voert volgende opdrachten uit:

- centraliseren en verspreiden van alle eerstelijns informatie met betrekking tot internationale kinderonvoeringen en grensoverschrijdend omgangsrecht (daaronder begrepen het preventieve aspect), zowel in het kader van internationale instrumenten waardoor België is gebonden, als in deze gevallen waarin geen verdrag van toepassing is;
- behandelen van de individuele dossiers met toepassing van de internationale instrumenten, inbegrepen de coördinatie met de andere betrokken overheden;
- ingeval het verzoek niet onder de bevoegdheid valt van de FOD Justitie, de partijen doorverwijzen naar andere bevoegde instanties, hetzij de FOD Buitenlandse Zaken, hetzij de Belgische gerechten, hetzij de buitenlandse gerechten;
- psychologische bijstand verlenen aan de families in het kader van de individuele dossiers;
- financiële bijstand verlenen aan families, voor de dossiers die onder de bevoegdheid vallen van de FOD Justitie en afhankelijk van de financiële middelen van de verzoekende ouder. Deze financiële bijstand is bij voorkeur bestemd om geheel of gedeeltelijk de repatriëring van kinderen te dekken of de vervoerskosten van een ouder die zijn kind vergezelt bij diens terugkeer naar België.

Het Federaal Aanspreekpunt is elke werkdag bereikbaar:

- per *telefoon* op het nummer +32 (0) 2 542 6700
- per *fax* op het nummer +32 (0) 2 542 7006
- per *e-mail*: kinderontvoering@just.fgov.be (rapt-parental@just.fgov.be)

Ook buiten de kantooruren is voornoemd telefoonnummer bereikbaar.

5.1.1 Centrale Autoriteit

De Federale Overheidsdienst Justitie, Directie-Generaal Wetgeving en Fundamentele Rechten en Vrijheden, Centrale Autoriteit Internationale rechtshulp in Burgerlijke Zaken, is de bevoegde dienst voor de toepassing van de internationale instrumenten (kinderontvoeringsverdrag van Den Haag, Brussel II bis, gemengde commissies met

Marokko en Tunesië en het Verdrag van Luxemburg, dat sinds de Europese Verordening steeds meer in onbruik raakt). Deze dienst zal als Centrale Autoriteit optreden ten aanzien van de Centrale Autoriteit van het andere betrokken land.

5.1.2 Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken

De Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken is bevoegd voor het behandelen van dossiers internationale kinderontvoering die niet onder de toepassing vallen van de internationale instrumenten, voor zover er Belgische onderdanen (of politieke vluchtelingen) bij betrokken zijn.

De coördinaten van de FOD Buitenlandse Zaken, Dienst Juridische Bijstand van het Directoraat-generaal Consulaire Zaken (C12) : Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel, tel: +32 (0) 2 501 8111, fax: +32 (0) 2 513 5547.

Deze dienst zal trachten, via zijn netwerk van ambassades en consulaten over de hele wereld, de achterblijvende ouder te ondersteunen om het contact met zijn kind(eren) te hernieuwen. Het is ook mogelijk om rechtstreeks de consulaire vertegenwoordiging te contacteren in het land waarnaar het kind ontvoerd is, die in dat geval zal samenwerken met de bevoegde dienst op de FOD Buitenlandse Zaken.⁷¹

Het bevoegde Consulaat-generaal kan – telefonisch of via een persoonlijk onderhoud – naar de intenties en verlangens van de ontvoerende ouder peilen en kan die eventueel bezoeken. Daarnaast kan het uitgezonden personeel van Buitenlandse Zaken nagaan of de kinderen het goed stellen en hen eventueel een geschenk of briefje vanwege de achterblijvende ouder overhandigen om het contact in de mate van het mogelijke te herstellen of te onderhouden.

De FOD Buitenlandse Zaken kan de achterblijvende ouder ook praktisch ondersteunen in zijn juridische en andere demarches in het andere land:

- advies geven over een procedure om een vonnis te verkrijgen op grond waarvan het kind naar België kan terugkeren.
Belangrijk: een vonnis heeft enkel rechtskracht binnen de landsgrenzen (of sinds de Europese Verordening in zekere mate binnen de grenzen van de EU). Om een Belgisch vonnis rechtskracht te geven in het buitenland, kan een exequaturprocedure worden gestart in de staat waarnaar het kind ontvoerd is.
- zorgen voor een lijst van beschikbare advocaten, die een taal spreken die de achterblijvende ouder begrijpt;
- aanwezigheid verzekeren van een vertegenwoordiger van de ambassade/het consulaat op de rechtszittingen (indien de rechtbank zich binnen een redelijke afstand van de Ambassade bevindt);

⁷¹ De coördinaten van de bevoegde ambassade of het bevoegde consulaat zijn terug te vinden op www.diplomatie.be.

- stappen ondernemen ten aanzien van de plaatselijke autoriteiten (bv. voor lokalisatie, voor het bekomen van bepaalde documenten,...);
- tussenkomen in de organisatie en betaling van de repatriëring van het kind, of in sommige gevallen, een bezoek van de achterblijvende ouder aan het kind;

Wanneer geen der partijen de Belgische nationaliteit heeft, kan de achterblijvende ouder zich richten tot de diplomatieke vertegenwoordiging in België van de staat waarvan hijzelf of de kinderen onderdaan zijn. De coördinaten hiervan zijn terug te vinden op www.diplomatie.be.

Deze diplomatieke vertegenwoordiging heeft in deze problematiek dezelfde functie als de FOD Buitenlandse Zaken. In praktijk heeft echter elke buitenlandse diplomatieke vertegenwoordiging zijn eigen werkwijze en mogelijkheden en zal steeds moeten bekeken worden in hoeverre zij bovenstaande diensten kan/wil verlenen.

5.2 Gerechtelijke instanties en politiediensten

5.2.1 Gerechtelijke instanties

Het openbaar ministerie voert en leidt de onderzoeken met de politiediensten na een aangifte. Indien het dat noodzakelijk acht, kan het openbaar ministerie een onderzoeksrechter vorderen met het oog op het verlenen van een Europees of internationaal aanhoudingsbevel of het geven van een internationale ambtelijke opdracht. Het openbaar ministerie kan tegen de dader van een ontvoering ook een correctionele vervolging instellen.

5.2.2 Politiediensten

De politie van de woonplaats van het kind is bevoegd voor de behandeling van internationale kinderontvoeringen, na een aangifte van de achterblijvende ouder en onder toezicht van het bevoegde parket.

Hiervoor moet voldaan zijn aan de strafrechtelijke definitie van een internationale kinderontvoering.

Meer specifiek zal de politie voornamelijk tussenkomen in volgende gevallen:

- wanneer het kind niet gelokaliseerd is;
- wanneer het kind bij de ontvoerende ouder in ernstig gevaar verkeert;
- wanneer geen andere instrumenten kunnen aangewend worden teneinde een oplossing te vinden voor de kinderontvoering;
- wanneer de ouder uitdrukkelijk kiest voor een strafrechtelijke aanpak.

Wanneer een politiedienst als eerste door een ouder op de hoogte wordt gebracht van het risico dat het kind door een andere ouder naar het buitenland zou worden ontvoerd, wordt de ouder erop gewezen dat de FOD's Justitie en Buitenlandse Zaken en Child Focus kunnen helpen.

5.3 Child Focus

Child Focus is een onafhankelijke stichting van openbaar nut die bijstand kan verlenen in geval van een internationale ontvoering door ouders. Het uitgangspunt bij deze hulpverlening is steeds het belang van het kind, evenals het recht van ieder kind om contacten te onderhouden met beide ouders (art. 9, derde lid, IVRK⁷²).

Zowel indien zij een ontvoering vrezen (preventie) als in geval van daadwerkelijke ontvoering kunnen ouders een beroep doen op Child Focus voor eerstelijns hulp. Indien zij dit wensen kunnen zij eveneens persoonlijke begeleiding krijgen. In dat geval zal een gespecialiseerde dossierbeheerder hen ondersteunen tijdens de verschillende procedures.

De dossierbeheerder kan ook een bevorderende rol spelen bij het herstellen van de communicatie met de andere ouder en/of het kind. In bepaalde situaties kan aan ouders met een beperkt inkomen financiële of materiële hulp worden geboden. Tot slot kan Child Focus in het kader van internationale dossiers ook een beroep doen op een uitgebreid netwerk van partners in het buitenland.

Child Focus is elke dag, 24 uur op 24 bereikbaar via het noodnummer 116 000 of via 116000@childfocus.org.

5.4 Ouderverenigingen

In de voorbije jaren hebben een aantal achtergebleven ouders zich verenigd in een lotgenotenvereniging. Elke vereniging legt zijn eigen accenten maar doorgaans werken ze als drukingsgroep en soms als zelfhulpgroep. We noemen er enkele.

⁷² International Verdrag van de Rechten van het Kind, Verenigde Naties, 20 november 1989.

5.4.1 SOS Raps Parentaux

Franstalige vzw die 15 jaar geleden werd opgericht.

Meer informatie hierover is terug te vinden op hun website www.sosrapsparentaux.org

Coördinaten:

Rue Arthur Blaivie 23

1950 Kraainem

Tel: +32 (0) 494 415 484 of +32 (0) 2 521 9727

Fax: +32 (0) 70 416 366

Email: sosrapsparentaux@hotmail.com

5.4.2 VZW BENJAMIN

Nederlandstalige vzw, om ouders, wiens kind ontvoerd werd door de andere ouder, te helpen.

De organisatie biedt in de eerste plaats een luisterend oor en tracht achterblijvende ouders bij te staan. De vereniging geeft zowel morele steun als juridisch en praktisch advies. Ze bieden geen materiële steun.

Meer informatie is terug te vinden op hun website: www.vzwbenjamin.be

Hun coördinaten:

Oude Dorpsweg 48

8490 Varsenare

Tel: +32 (0) 486 891 041

Of: +32 (0) 478 464 103

Email: info@vzwbenjamin.be

5.4.3 Solidarité Rapt Parental ASBL

Franstalige vzw, opgericht op 19 juni 2005, die ouders groepeerd waarvan de kinderen het slachtoffer werden van een internationale kinderontvoering.

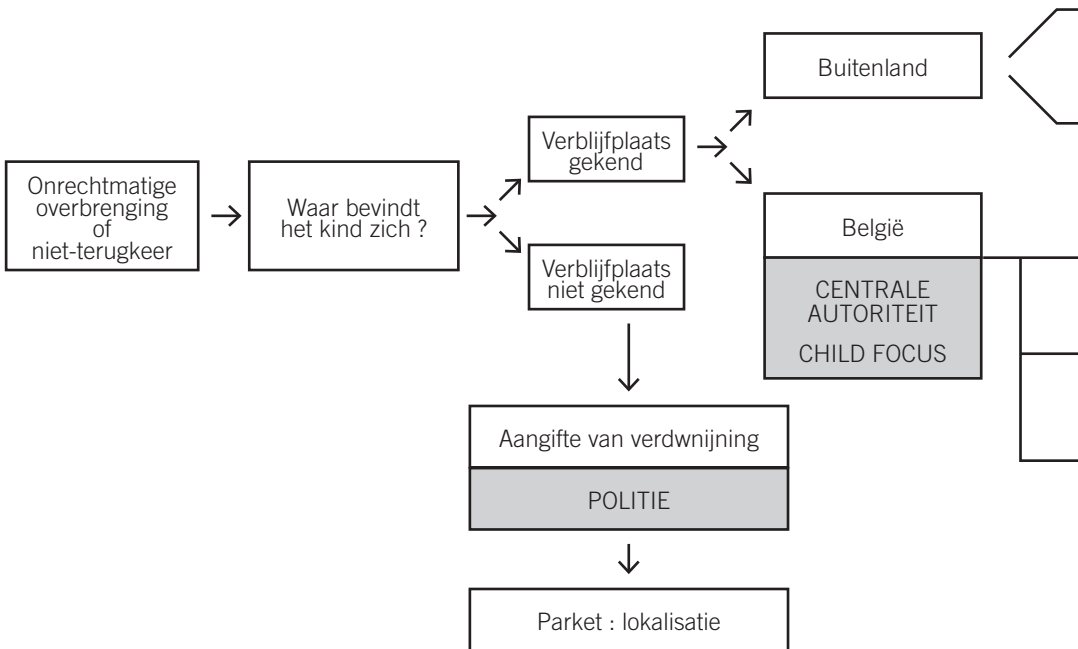
Meer informatie over hun werking is terug te vinden op hun website:
<http://users.belgacom.net/solidariteraptparental>

Hun coördinaten:
177, rue de Tournai
7973 Granglise (Belœil)
Tel : +32 (0) 476 961 374
Email: solidariraptparental@yahoo.fr

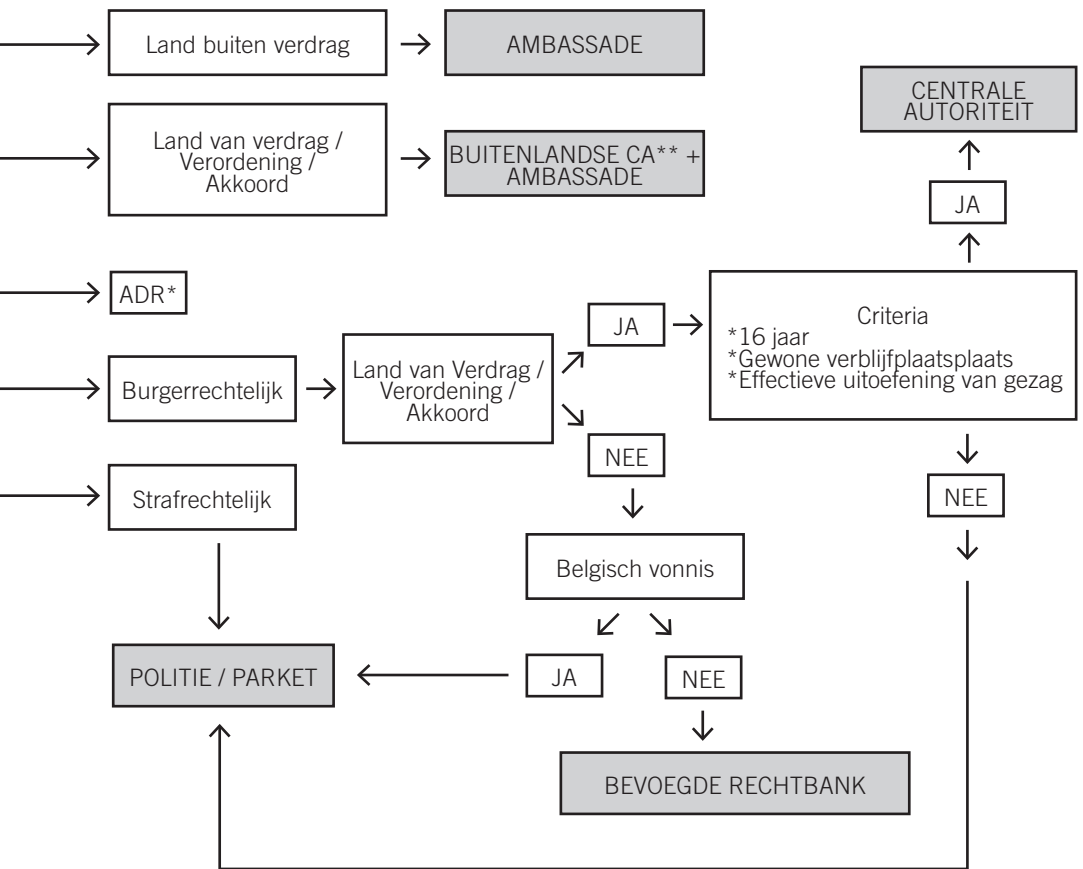
5.5 Flow charts

De hiernavolgende vindt u een aantal verwijskaarten stellen visueel voor naar wie kan doorverwezen worden wanneer er sprake is van een internationale kinderontvoering. Deze kaarten zijn gebaseerd op het Belgisch samenwerkingsprotocol internationale kinderontvoeringen dat werd afgesloten tussen de FOD's Justitie en Buitenlandse Zaken, de gerechtelijke instanties en Child Focus.

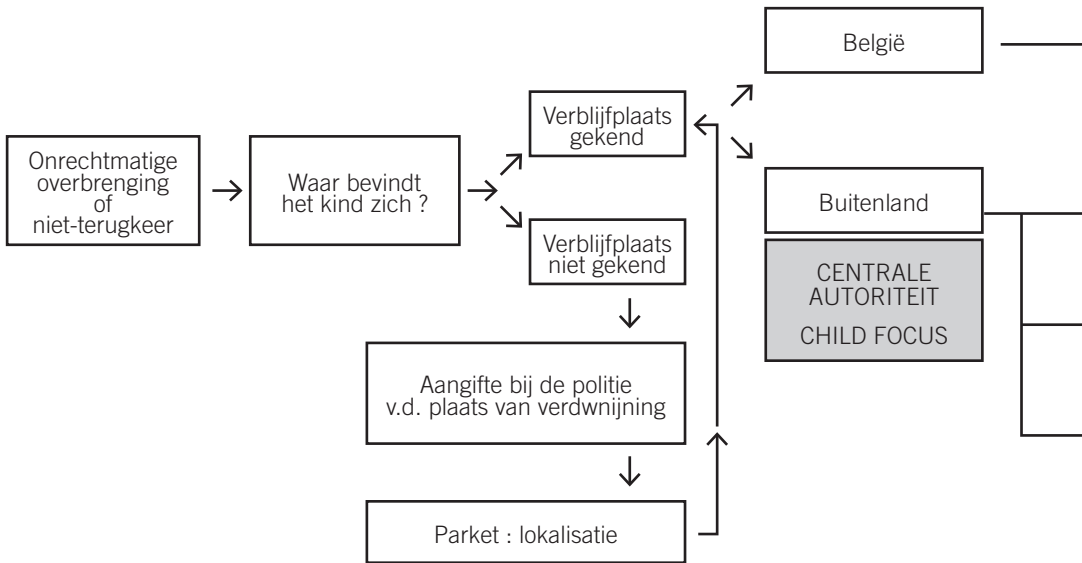
VERWIJSKAART - KIND ONTVOERD NAAR BELGIË

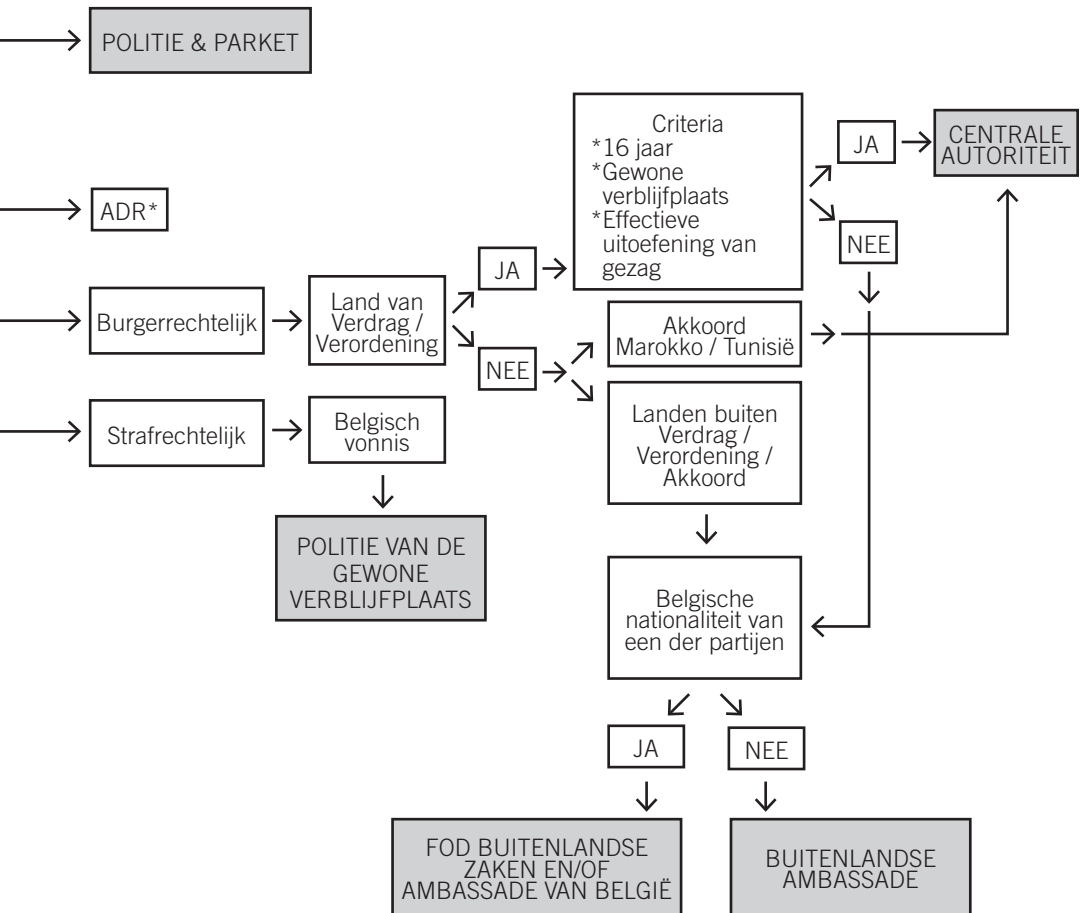
*ADR = Alternative Dispute Resolution
**CA = Centrale Autoriteit

VERWIJSCAART - KIND ONTVOERD VANUIT BELGIË

*ADR = Alternative Dispute Resolution

BIBLIOGRAFIE

Centrum Internationale Kinderontvoering. Praktische gids internationale kinderontvoering. Preventie. 41pg. Hilversum, januari 2009.

Doek, J.E., Internationale kinderontvoering. The last battle of the marital war? Justitiële Verkenningen, 1985.

Europese Gemeenschappen, Vademecum voor de toepassing van de nieuwe verordening "Brussel II bis". 62pg, België, oktober 2005.

de Hart, B., Internationale kinderontvoeringen. Oorzaken, preventie en oplossingen. Utrecht, 2002, 136p.

Fourth Special Commission to review the Operation of the Hague Convention of 25 October 1980, Conclusions and Recommendations, Den Haag, 2001.

Freeman, R., Freeman, G., Gérer les difficultés de contact: une approche axé sur l'enfant. Journal du droit des jeunes, 2004, Vol. 237.

Fulchiron Hugues, Conflit familial, déplacement d'enfants et coopération judiciaire internationale en Europe, 2002.

Greif, G.L., Hegar, R.L., Parents who abduct. A qualitative study with implications for practice. Family relations. 1994.

Greif G.L., Hegar, R.L., When parents kidnap. The families behind the headlines, Michigan, 1993.

Greif, G., A parental report on the long-term consequences for children of abduction by the other parent,. Child Psychiatry and Human Development, 2000, Vol.31 (1)

Ganancia, D., La médiation familiale internationale. La diplomatie du cœur dans les enlèvements d'enfants. Paris, 2007.

Hague Conference on Private International Law, Guide to good practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction. Part III – Preventive measures. 53pg, Bristol, 2005.

Hague Conference on Private International Law, Conclusions and Recommendations of the fifth meeting of the Special Commission to review the operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction and the practical implementation of the Hague Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children. The Hague, 2001.

Hoefnagels, G.P., Gelukkig getrouwd, gelukkig gescheiden, bemiddeling en overeenkomst bij trouwen en scheiden. Amsterdam-Veen, 2000.

International Verdrag van de Rechten van het Kind, Verenigde Naties, 20 november 1989.

Janvier, R.F., Mc Cormick, K. Donaldson, R., Parental kidnapping : A survey of left-behind parents. Juvenile and Family Court Journal, 1990, Vol. 41.

Kruger, T., Research report on International Child Abduction by parents to and from Belgium in 2007-2008. Brussels, 2010.

Lowe, N., Armstrong, S., Mathias, A., A Statistical Analysis of Applications made in 1999 under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, The Hague, 2001.

Lowe, N., A statistical Analysis of Applications made in 2003 under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction (2007 update). The Hague, 2007.

Ministerie van Justitie, Internationale kinderontvoeringen, Brussel, 2000.

FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Onderrichten betreffende de elektronische identiteitsdocumenten voor kinderen onder de 12 jaar – Kids-ID – Versie van 27 februari 2009 (laatste bijwerking 15 mei 2009).

Sagatun I.J., Barrett, L. Parental child abduction: the law, family dynamics and legal system responses, Journal of criminal justice, 1990.

Hilde Demarré

Mijn kind ... ons kind!

Preventiegids internationale kinderontvoering - België

Voor kinderen betrokken in een internationale ontvoering door een van de ouders, is de kans reëel dat zij hun recht op contact met de andere ouder een tijd lang en soms zelfs voorgoed zien verdampen. Voor de achterblijvende ouder is het kind uit het zicht verdwenen.

Sinds de jaren '80 werd een aantal internationale rechtsmiddelen gecreëerd die een oplossing moeten voorzien voor deze vaak traumatiserende ervaringen. Hoewel deze mechanismen zeker hun doeltreffendheid hebben bewezen duurt de toepassing ervan in een internationale context vaak bijzonder lang en blijven de procedures voor de betrokken families pijnlijk en moeizaam. Daarenboven blijft de uitvoering van beslissingen, nadat een terugkeer werd bevolen door een rechtbank, één van de meest netelige problemen.

De verschillende actoren binnen het domein van de internationale kinderontvoeringen erkennen het belang van preventie van internationale kinderontvoeringen. We zijn er immers van overtuigd dat een gedegen preventiebeleid het aantal internationale kinderontvoeringen kan indijken. Hiervoor is het evenwel noodzakelijk dat het werkveld goed geïnformeerd is over de mogelijke en de meest wenselijke preventiemechanismen in elke individuele situatie.

Deze gids beschrijft de problematiek van internationale kinderontvoeringen in België, de intervenanten naar wie kan doorverwezen worden en de preventiemechanismen die kunnen ingezet worden om een ontvoering te voorkomen. Hiermee wil de gids professionelen op weg helpen in het behandelen van individuele dossiers.

ISBN 9789077118177
D/2010/9519/01
NUR740

Juni 2010

KÉK VONAL
Gyermekkrízis Alapítvány

co-funded
by the
European Union